NUMMER 40 — DONDERDAG 7 OCTOBER 1926 — 26STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is
een algemeen
Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

...HOUD: Ramp-Sumatra. — Centraal Haagsch Comité voor de Padangramp. Liefdadigheidsavond. — Eerste Hygiëne-Tentoonstelling in Nederl.-Indië. — ...ende Koloniale Vacantiecursus voor Geografen. — Donkere bladzijden uit de oude geschiedenis der Kath. missie in Indië, door Sn. — Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inl. Pers. III. Uit de ...Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreem... — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, ...peldoorn. — Mededeelingen: Van het Inform.-...reau. — Mutatiestaat van 30 Sept. tot 6 Oct.

...E CONTRIBUTIE ad f 5.- 's jaars minimum, voor het lidmaatschap dezer vereeni... loopt voor hen die zich in het tijdvak van 1 October ...en met ultimo December opgeven tot en met ultimo ...mber 1927. Zij ontvangen het „Kol. Weekblad" dus ... gedurende het laatste kwartaal van dit jaar.

Ramp-Sumatra

Ontvangen t/m 5 October:

...ig saldo	f 1547.—
...F. la F., den Haag (per giro)	„ 25.—
Totaal	f 1572.—

Centraal Haagsch Comité voor de Padangramp.

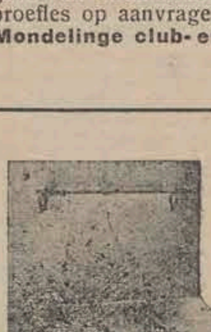
Liefdadigheidsavond.

In aansluiting aan vorige berichten meldt men nader, dat op den avond van den 9en October ...de „Twee Steden" de volgende personen en ...mbles zullen optreden: Het orkest onder lei...g van den heer Willem van der Meer met 25 ...sici; de heer Marius van Lokhorst, 2e luit. der ...nadiers, declamatie; Mejuffrouw Victorine van ...Werff, zang met medewerking van de heeren ...s Schouwman, klavier en P. C. Brederode, ...l; eenige leden van de tooneelvereeniging „Ado" ...een éénacter, terwijl de heer James Yeoland ...conferencier zal optreden en na afwerking van ...programma, tusschen de dansen door, eenige ...drachten ten beste zal geven.

...ok de zangeressen mevr. Eline Krouwel—Rusch ...mevr. A. van Hemert—de Clerq zullen haar be...willige medewerking verleenen.

Het bal zal worden opgeluisterd door Lidadihé, ...r leiding van den heer G. IJsselstijn, en de Jim... Parkers Dance Orchestra, leider mr. Parker.

Eerste Hygiëne-Tentoonstelling in Nederlandsch-Indië.

Voor de 8ste Jaarbeurs — welke van 25 Juni tot 10 Juli 1927 te Bandoeng gehouden zal worden — is men er in geslaagd samenwerking met een combinatie te krijgen, welke een hygiënische tentoonstelling op het terrein zal organiseeren; de leiding hiervan berust bij professor Dr. H. M. Neeb, terwijl het Hoofdcomité verder bestaat uit de heeren: K. A. R. Bosscha, voorzitter van 't Hoofdbestuur der Vereeniging Ned.-Ind. Jaarbeurs als onder-voorzitter; M. A. J. Kelling, 2e Beheerder der Militaire Pensioenfondsen als secretaris; Chr. van 't Hoogerhuijs, secretaris der Vereeniging Ned.-Indische Jaarbeurs, als penningmeester, tevens plaatsvervangend secretaris en de leden professor ir. H. van Breen, Hoogleeraar Technische Hoogeschool; B. Coops, Burgemeester van Bandoeng; A. D. H. Heringa, Agent der Ned.-Indische Handelsbank; H. P. Chr. Hoetjer, voorzitter van den Raad van Beheer der Vereeniging Ned.-Indische Jaarbeurs en W. F. Zuur, onder-voorzitter van het Hoofdbestuur dier vereeniging.

De correspondentie betreffende deze tentoonstelling is te richten aan den Secretaris, den Heer M. A. J. Kelling, Balistraat 7, Bandoeng, dan wel aan het Secretariaat der Vereeniging Ned.-Ind. Jaarbeurs, Menadostraat, Bandoeng; aan laatstgemeld adres dienen ook alle tentoonstellingsgoederen te worden gezonden. Vertegenwoordiger in Holland is de heer W. A. C. van der Hoeven, Jacob van der Doesstraat 20, Den Haag.

Van tal van zijden werd deze tentoonstelling steun toegezegd; de dienst der Volksgezondheid komt met een eigen inzending uit, evenals Sumatra's Oostkust en de verschillende gewesten en gemeenten, terwijl uit Nederland, Duitschland, Engeland, Amerika en Japan reeds deelname werd aangekondigd.

De *Iste Afdeeling* zal bestaan uit een Groep A, handelende over de geschiedkundige ontwikkeling der hygiëne en een Groep B: medische inzendingen van instituten, laboratoria, onderwijsinstellingen, bibliotheken en vereenigingen.

De *IIde Afdeeling* zal handelen over *ziekten en hare lichamelijke gevolgen*, terwijl de *IIIde Afdeeling de toegepaste hygiëne* omvat. Deze laatste afdeeling is onderverdeeld in eerstens een *Groep A: Assaineering. I.* Watervoorziening; winning, reiniging, aanvoer en distributie van drink-, bad-, waschen spoelwater.

a. Oppervlaktewatervoorziening: regenwater-, meerwater-, rivierwater- enz. voorzieningen.

b. Grondwatervoorziening: bronwater-, artesisch water-, putwater- enz. voorzieningen.

II. Afvoer en onschadelijk maken c.q. verwerking van faecaliën.

a. Afvoer in den grond: zinkputten, kuilen, sleuven, enz.

b. Afvoer door leidingen: rioleering; slikvangen (w.o. Septic-tanks); slikbedden; slikdroging; slikwaarde; contact- en percolatiefilters voor slikvrij rioolvocht; „activated-sludge” systeem, enz.

III. Afvoer en onschadelijkmaking van huishoudwater. (Zie verder onder II).

IV. Afvoer en onschadelijkmaking van industrieafvalwater. (Zie verder onder II).

V. Verzameling, verwijdering en verwerking van andere afvalstoffen; reinigingsdiensten; vuilverbranding; Beccaricellen; waarde van droog vuil; enz.

VI. Bodem-assaineering. Waterkeering terreinophooging; grondwaterverlaging; draineering; enz.

VII. Uitvoering van technische werken.

Verder zal men aantreffen een *Groep B. Woninghygiëne*: Woningbouw in de tropen (Europeesche en Inheemsche bevolking); ventilatie; verlichting; watervoorziening; onhygiënische en hygiëni (vliegvrije) privaten, erven, enz.

De *Groep C* zal omvatten *Voedsel- en dr hygiëne*; Bereiding; behandeling; vervoer; koop; opbewaring (o.a. in vries- en koelkame conserveering; vervalschingen; contrôle ver ningen, enz.

Groep D handelt over *Epidemiebestrijding zondheidsdiensten* (voor zoover deze niet streeks vallen onder den Dienst van Volksge heid).

Groep E omvat *Hygiëne der hotels, societ restaurants,* pensions, etenshuizen, warongs, venters, zweminrichtingen, slachtplaatsen, p bakkerijen, melkerijen, mineraalwater- en st fabrieken, kap- en scheersalons, paardenst veekralen, enz.

In *Groep F* is *Vervoers-hygiëne* ondergeb gesplitst in: I. Spoorwegen, trams, auto's. II delijke auto's en rijtuigen; politiezorg bij ziekt ongevallen. III. Scheepvaartverkeer.

Groep G zal gewijd zijn aan: I. *Schoolhygiën* II. *Tucht en Opvoedingswezen.* Schoolgebouwe erven; geneeskundig onderzoek van en toezich schoolkinderen (schoolartsen en Zusters), sp tandheelkundige verzorging.

Groep H omvat: I. *Lichamelijke-, sport- en g telijke hygiëne*; II. *Padvindershygiëne*; III. *Va tiekolonies-hygiëne.*

Groep I handelt over I. *Bevolkings-hygiëne* een eigen inzending van den dienst van Vo gezondheid; II. *Militaire hygiëne*; III. *Mar hygiëne*; IV. *Provincie- en Gewestelijke hyg* V. Gemeentelijke hygiënische voorzieningen; tistieken in grafiekvorm.

Groep J behandelt de *Plantage-hygiëne*, w.o. keninrichtingen en koelieverzorging vanaf de werving.

Groep K zal de *Kleedinghygiëne* der trop schoeisel, hoofdbedekking enz. bevatten.

Groep L de *Bedrijfs- en Fabrieks-hygiëne; G vangenishygiëne,* enz.

Groep M zal omvatten *stedenbouw,* stadsaa wegenhygiëne, bestrijding van stof-, rook- en s plaag.

Groep N. Ziekenhuiswezen met modellen, f plaatwerken, teekeningen enz. van verschill ziekeninrichtingen en ziekenzalen (oude en derne), paviljoens voor besmettelijke zieken van militaire, particuliere, gewestelijke en gem telijke organisaties.

Groep O. Zuigelingen- en kinder-hygiëne.

Groep P. Veterinaire hygiëne.

Groep Q. Propagandadienst, terwijl ten slott *IVe Afdeeling Inzending van hygiënische gebr en verbruiksartikelen* door handelshuizen zal vatten.

Uit deze korte opsomming moge blijken breed deze hygiënische tentoonstelling is op en van hoe groot belang zij voor de tropen worden.

• • •

Bovenstaande bijzonderheden zijn ontleend het jongste Nr. van „Indië, geïllustreerd T schrift”, dat als hoofdschotel een belangwekk beschrijving bevat van de in Juni l.l. gehouden zoo uitnemend geslaagde, zevende Jaarbeurs Bandoeng.

We vestigden er speciaal de aandacht op, w in een der eerstvolgende Nrs. van het Kol. Weekbl eene beschouwing van den Heer H. F. Tillema zal verschijnen, getiteld: Düsseldorf-Bandoeng, welk — zooals men zal zien — met de a.s. eerste dische tentoonstelling op hygiënisch gebied verkorting „*Ehtini*” genaamd), in nauw verba staat.

Zevende Koloniale Vacantiecursus voor Geografen.

Deze cursus zal worden gehouden van 28—30 December a.s. te Amsterdam, in de kleine gehoorzaal van het Koloniaal Instituut, Mauritskade. Het programma vermeldt:

Dr. G. L. L. Kemmerling, geoloog bij den dienst van den mijnbouw, leider van het vulkanologisch onderzoek in Ned.-Indië, te Bandoeng: Vulkanisme;

dr. C. Braak, oud-directeur van het Kon. Magnetisch en Meteorologisch Observatorium te Batavia, directeur van het Kon. Meteorologisch Instituut De Bildt: Het klimaat van den Indischen Archipel;

prof. J. E. van der Stok, oud-hoofd van den Indischen landbouwvoorlichtingsdienst, hoogleeraar te Wageningen: De Inlandsche landbouw in Ned.-Indië;

J. van Gelderen, hoofd van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, te Batavia: Het bevolkingsvraagstuk op Java.

Op den laatsten dag zal des middags onder deskundig geleide een bezoek gebracht worden aan het museum van het Koloniaal Instituut. De deelnemers zullen eveneens in de gelegenheid gesteld worden tot een bezoek aan de kaartenzaal van het Koloniaal Instituut.

De deelneming is opengesteld voor leeraren in de aardrijkskunde aan inrichtingen voor voorbereidend onderwijs, voor middelbaar onderwijs en tot opleiding van onderwijzers(essen), benevens voor studenten in de aardrijkskunde en aanverwante vakken van wetenschap.

Elke deelnemer ontvangt kosteloos een geschrift, aangevende de hoofdlijnen van de voordrachten en de daarbij eventueel behoorende tabellen en cijfers, alsmede een exemplaar van het economisch-geographisch jaarboekje Indië's Jonge Kracht, 6de uitgave,

Inlichtingen verstrekt de secretaris-penningmeester der commissie van voorbereiding, dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1, Deventer.

Donkere bladzijden uit de oude geschiedenis der Kath. Missie in Indië.

In de laatste maanden zijn er twee goede boeken verschenen over de geschiedenis der Katholieke Missie in onze Oost, over een stuk van die geschiedenis. Zij die het bekeeren van heidenen geen verdienstelijk werk vinden, zullen ze misschien niet lezen; maar zij missen dan ook de beschrijving van het volhardend werken van menschen die innig overtuigd zijn iets goeds te doen, van hun werken bijna op den duur met kwaadwilligen tegenover zich en de ongunst der omstandigheden naast zich. De titel van het eerste boek is:

Onder Portugeesch-Spaansche vlag; de Katholieke missie van Indonesië, 1511—1605, door B. J. J. Visser M. S. C.

Met de Portugeezen is de kerstening in Indië gekomen; met Vasco de Gama kwam de eerste missionaris in Kalikoet (1498) en na de verovering van Malaka door d'Albuquerque (1511) schreed het Christendom deze stad binnen. Wie meent, dat men de geschiedenis der missie na deze data geregeld kon volgen, vergist zich; langen tijd is er een leemte geweest; de historie der Katholieke missie in de 16de en 17de eeuwen was verwaarloosd. Millies heeft daarop gewezen in zijn „Bemerkingen over de bronnen voor de beoefening der Kerkgeschiedenis van Nederl. Oost-Indië" (Versl. en Med. der Kon. Akad. v. Wet. Afd. letterk. dl. VII). Ruim zestig jaren zijn er voorbijgegaan en thans heeft de heer Visser getracht het ontbrekende te geven.

Hij doet dit onpartijdig. Het begin ligt in 1511 toen in December Portugeesche schepen van Malaka naar Banda stevenden; en vandaar togen de leden der talrijke religieuse orden verder. In 1545 kwam op Ambon Franciscus Xaverius, „die niet, zooals wel eens beweerd wordt, maar in het wilde weg missioneerde, doch wel degelijk onderzocht waar de meeste kans op slagen was, en nu zijn blik richtte naar het verder (dan Makasar) gelegen Ambon, waarvan hij wist, dat reeds vele bewoners Christenen waren en bovendien aanwezig was een gunstige gesteltenis om nog meer te maken."

Op verscheidene eilanden, zelfs ten noorden van Celebes, op Sangi en Talaud, ontstonden bloeiende gemeenten; de Ternataansche en Ambonsche archipels waren de glanspunten; later de Solosche. Vijandig bleken de heidenen en Mohammedanen; later de Hollanders. De vorsten van Morotai, Halmahera, Ternate, Tidore en Batjan hebben schandelijk huisgehouden onder de christenen, maar uitgeroeid hebben zij het christendom niet. Toen de Hollanders kwamen in het begin der 17de eeuw waren er nog vele aanzienlijke gemeenten.

Het eerste hoofdstuk heet „De eerste kennismaking van de Portugeezen met de volken van Oost-Indië, 1511 tot 1522"; we zien aan het werk de Franciscanen in de Molukken, lezen over de missie op Zuid-Celebes, over S. Franciscus op Amboina, Ternate en Halmahera; gunstige perioden worden door ongunstige afgewisseld; op een toestand van rust en gestadige ontwikkeling volgt een storm van vervolging en verwoesting; tot overmaat van ramp schijnt er oneenigheid in het christenkamp te zijn ontstaan. Over het verloop van de missie op Java zijn we zeer karig ingelicht; wat er gebeurde vindt men beschreven in het hoofdstuk „Missie op Tidore en Batjan. Franciscaner-recollecten op Java, 1576—1585". In 1580 is op bevel van Joao de Gama, bevelhebber van Malaka, een missie te Panaroekan begonnen; er zijn kerken gebouwd en kruisen geplant; maar in 1599 was 't gedaan; De Eredia schreef in dat jaar: „Alles is nu geheel vernietigd en verdwenen, en geheel ontvolkt is die nederzetting van christenen; nog geen twintig jaar is daar gewerkt". Ook uit Hollandsche berichten valt op te maken, dat het de opdringende Islam was die de Missie verdreef. In de laatste tien jaren der 16de eeuw verergerden de toestanden in het oosten van den Archipel door de komst van een nieuwen vijand, een die èn de Spaansch-Portugeesche heerschappij èn het katholieke geloof van de eilanden zou wegvagen.

Toen Amboina in het bezit der Hollanders kwam heeft den eersten tijd de missie haar werk ongestoord kunnen voortzetten; maar het heeft niet lang geduurd; in het begin van Mei 1605 moest zij, met alle Portugeezen en mestiezen, vertrekken; zonder rekening te houden met de bepalingen der overeenkomst die bij de inneming van Ambon was aangegaan, werd op ruwe wijze een eind gemaakt aan den arbeid der missionarissen. De schrijver gist naar een reden, maar ze is hem niet duidelijk geworden; niet duidelijk, vermoeden we, waarom 't op ruwe wijze moest geschieden. Sedert 20 Maart 1602 hadden we een Generale Nederlandsche Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie en deze erkende geen anderen godsdienst dan de gereformeerde.

Op Tidore was de Hollandsche vijand bijna gelijktijdig verschenen en de Spaansch-Portugeesche macht moest zich terugtrekken. De bevolking toonde nog jaren lang zich gehecht aan hun padres, „godsvruchtige mannen", voor wie Steven van der Haghen (dd. 14 Aug. 1617) niets dan lof had. Daarnaast stelt de heer Visser wat Coen (dd. 5 Aug. 1619) schreef over de bedienaren van het gezuiverde evangelie: „hooveerdige, ongeschicte, onwetende predicanten, gelyck eenige dienaers geweest syn." Het is merkwaardig te lezen over het vele dat, na ruim drie eeuwen van uitsluiting van allen katholieken invloed bij de bewoners der Moluk-

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

ken, van het katholicisme is blijven voortleven tot op den huidigen dag. De schrijver citeert wat Coolsma daarover zegt, Wallace, de controleur Van Höevell, dr. A. M. Brouwer; veelal uiterlijkheden, maar deze zullen indertijd ook wel het meest hebben gepakt.

Van de kaarten in het boek gereproduceerd noemen we uit De Doorlugtige Scheepstogten der Portugysen na Oost Indien (Leiden 1706) de kaart van D'Oost-Indise Landschappen, Zeen en Eylanden door de Portugysen en anderen ontdekt en bevaren; voorts Celebes volgens Godonho de Eredia; de Molukken volgens denzelfden; Ternate in den aanvang der 17de eeuw (uit Begin ende Voortgangh); Amboina in 1605; het eiland Java (uit het zooeven genoemde boek) Java major en een stukje van Java minor; en Solor. Andere afbeeldingen zijn een portret van S. Franciscus Xaverius; het titelblad van een der geraadpleegde werken, nl. Thesaurus rerum Indicarum (Coloniae Agrippinae, anno MDCXV) met geschikt rondom den titel eenige afbeeldingen van den dood der martelaren. Een afbeelding van de „Ontvangst der Hollanders op Amboina" is ontleend aan Argensola „Histoire de la conquete des isles Moluques par les Espagnols, par les Portugais, par les Hollandais." Dit is de in 1707 bij J. des Bordes te Amsterdam in drie 12mo deeltjes verschenen Fransche vertaling van het oorspronkelijke in 1609 uitgegeven boek van Argensola „Conqvista de las Islas Malucas al Rey Felipe III".

Het boek eindigt met de inneming van Amboina en Tidore door de Hollanders; later krijgen we de verdere geschiedenis van de katholieke geloofsuitbreiding in Indonesië, belooft de schrijver.

* * *

Nu het andere boek:

De geschiedenis der R.K. missie in Amboina, vanaf haar stichting door den H. Franciscus Xaverius tot haar vernietiging door de O.-I. Compagnie; 1516—1605; volgens de oudste gedrukte gegevens en een groot aantal onuitgegeven documenten samengesteld door C. Wessels S. J.

Ook een boek van het jaar 1926 en mede een dat beoogt, nu alléén voor de missie van Amboina, een einde te maken aan een bestaand tekort, door een zoo volledig mogelijke behandeling der gebeurtenissen in het raam der toenmalige koloniale toestanden. Voor de gedrukte gegevens is de schrijver zooveel mogelijk teruggegaan tot de oudste en meest betrouwbare auteurs. Waar deze de Portugeesche koloniale geschiedenis behandelen geven zij maar weinig over de eigenlijke missie. Te zeer treden de politieke gebeurtenissen en de handelsbelangen op den voorgrond. Reeds in de 16de eeuw klaagde Maffeius daarover in zijn Historiarum Indicarum Libri XVI: „Uiterst weinig werd er toen in die streken geschreven en gebeurde het al, dan vindt men slechts reisbeschrijvingen, handelszaken, krijgsbedrijven en in vredestijd onderlinge twisten opgeteekend. Maar over de uitbreiding des geloofs, over den bekeeringsarbeid en het welslagen der missionarissen — wat toch de hoofdzaak is — wordt gezwegen, alsof dat niet tot de taak dier schrijvers behoorde, of hoogstens wordt er terloops over gesproken."

De gedrukte brieven der missionarissen geven tot zekere hoogte betere hulp, maar geen volledig inzicht; de lezers dier tijden hoorden graag sprekende bijzonderheden over de verre landen en hun eigenaardige bevolkingen waar het geloof voor het eerst binnendrong, en zij vroegen daarbij meer naar stichting en leering dan naar een in bijzonderheden afdalend overzicht. De groote, hedendaagsche missievraagstukken wekten toen nog weinig belangstelling; soms werden belangrijke gedeelten uit de ontvangen brieven als van weinig beteekenis weggelaten of ingekort. Over andere zaken kon met het oog op de afhankelijkheid der missie van de Portugeesche of Spaansche Kroon niet in een gedrukt verslag worden gerept. Uit de jaren 1[...] tot 1600 is geen enkele brief in druk versche[nen]. Tegenover de menigte stichtende en „curie[use]" nieuwstijdingen uit Japan, China en Voor-I[ndië] had men uit de Molukken niets te berichten [dan] teleurstelling en achteruitgang. Maar zoo [...] het koloniaal bestuur in Goa met de exp[editie] van Furtado de Mendoza tot een laatste kra[cht]inspanning komt, die tijdelijk eenig goed ge[...] heeft, herleeft in Guerreiro's „Relaçam annal" belangstelling voor de geloofsprediking in [den] Specerij archipel.

Opmerkelijk is zeker, dat belangrijke stuk[ken] naar wier publicatie met ongeduld werd uitge[zien] ten slotte op onverklaarbare wijze eeuwenlang [in] de archieven begraven bleven. P. Manuel Teix[eira], de eenige biograaf van Xaverius die hem per[soon]lijk heeft gekend, voltooide zijn levensbeschrij[ving] in 1580 en vulde haar 't volgend jaar nog aan [met] twee hoofdstukken en eenige verbeteringen. [In] Rome was men opgetogen over zijn werk, de G[ene]raal van de Societeit van Jezus, P. Claudius A[qua]viva, wilde het zoo spoedig mogelijk doen d[ruk]ken en het verscheen in...... 1912, en wel in Spaansche vertaling, want de oorspronkelijke [Por]tugeesche grondtekst is verloren gegaan. Een [an]dere levensbeschrijving van denzelfden, in 158[.] gesloten, verscheen in 1900! De onuitgegeven [do]cumenten vullen menige leemte. Reeds een v[luch]tig overzicht van de 79 nummers der lijst [der] manuscripten, die de schrijver gebruikte, [toont] hoe belangrijk zij zijn; de reeks loopt van [...] tot 1609; er zijn 26 brieven en rapporten uit [Am]bon en 16 uit Tidore.

Het boek van Visser geeft ons een kleine [...]derd jaren geschiedenis der Katholieke miss[ie in] Indonesië; dat van Wessels bepaalt zich tot [Am]bon en de omliggende eilanden; ter verduide[lijking] moest hij meermalen ook gebeurtenissen op Ter[]nate en Tidore vermelden. Zelden zijn het med[e]deelingen die getuigen van groote voldoening [der] missionarissen. Sedert haar begin had de m[issie] met moeilijkheden te kampen. Het leven der [Por]tugeesche kolonisten en soldaten, zegt de schr[ijver], was in de wilsverslappende, tot uitspattingen [prik]kelende overdaad van dit zon-doorgloeide land [we]nig geschikt om de inheemsche bevolking een [stich]tend voorbeeld te zijn voor eigen zedelijke ver[hef]fing. De inlanders stonden op een zeer laag [peil] van beschaving, leefden veelal in de grofste [on]deugden... en onder deze menschen kwamen [de] pioniers de eerste lijnen uitzetten voor den [toe]komstigen opbouw eener christenheid. Maar [ook] de geloofsprediking zelve had haar gebreken. [Bij] hun bovennatuurlijke Godsliefde en onuitputte[lijke] zelfopoffering beschikten de eerste missionar[issen] over weinig ondervinding in den omgang met [Hei]densche en Mohammedaansche volken. [Daarbij] werkten zij in zeer armoedige omstandigh[eden], leden gebrek door karige inkomsten en onvold[oen]de ondersteuning. Hun onderricht ging dik[wijls] meer over de breedte dan in de diepte, was [niet] zelden oppervlakkig. Vrijheid van werken en [han]delen werd geknot door patronaatsrecht van [den] koning, waardoor letterlijk alles van het Portu[gee]sche staatsbestuur afhankelijk was. Godsdienst [en] politiek zaten haast onontwarbaar dooreen. De[...] zer verwacht, dat de schrijver hierop laat vol[gen] „evenals nu nog bij ons." Integendeel, hij me[ent] dat onze 20ste eeuw vreemd staat tegenover [dit] alles. Men moet, zegt hij, de gebeurtenissen in [de] lijst van hun tijd bezien en ze niet uit hun histo[risch] milieu breken; men stelle zich voor het leven [in de] omstandigheden van toen, de beangstigende n[ood]heid van alles, menschen, dingen en toestan[den]; eerst dan kan het oordeel over de arbeiders [van] deze eerste periode billijk zijn en juist.

Telkens lezen we in het boek over de hoogst [ge]brekkige verbinding van Ambon met de [...]

...uitbuiten. P. Antonio Marta klaagde, dat nooit een missie-overste van Goa, noch de Visitator-zelf de inlandsche christenheid op het eiland is komen bezoeken; vergat daarbij dat Goa zoo ver weg ligt dat er met één bezoek drie jaren gemoeid waren. En de briefwisseling; de afstanden waren te groot en de scheepvaart was gebrekkig. Affonso de Albuquerque klaagde in 1513 aan Koning Manuel, dat de schepen zoo rot waren als kurk en alleen drijvende werden gehouden door de vier pompen die elk schip aan boord had. Xaverius had te Rome reeds erop gewezen, dat het 3 jaar en 9 maanden vorderde om uit de Molukken antwoord op een brief te krijgen en hij rekent 't voor: 8 maanden voor den weg Rome—Goa, 8 maanden wachten voor de gunstige vaartijd naar de Molukken aanbreekt; Goa—Molukken en terug neemt 21 maanden, Goa—Rome weder 8. En dit alles alleen bij goed weer; tegenspoed maakt dikwijls de reis een jaar langer. Pater Nunez schreef in 1587 dat hij 20 Maart van dat jaar antwoord had ontvangen op een brief in 1582 uit Goa naar Rome gestuurd. Hij kreeg 4 Febr. 1588 op Tidore een schrijven van 16 Juni 1586 uit Rome, en teekent erbij aan „zeer snel", maar deze post kwam dan ook via Zuid-Amerika. En dit zijn nog gunstige gevallen. Dezelfde P. Nunez beklaagt zich in 1588 dat hij reeds 4 jaar in de Molukken is zonder een enkel antwoord uit Goa op zijn brieven te hebben ontvangen. Den eenen keer dat hij eens had iets te hooren, heeft het schip niet willen wachten op een gunstige gelegenheid om te kunnen ankeren en het is met de post doorgevaren naar... China. Een anderen keer is het schip vergaan. Dit laatste was niets bijzonders: in de tweede helft der 16de eeuw werd het aantal schipbreuken beangstigend talrijk. Geweldige afstanden en gebrekkige verkeersmiddelen met daarenboven een hoog verlies-percentage aan menschen en goederen maakten van Goa uit een goed bestuur van Ambon en de Molukken een onmogelijkheid.

De reeds genoemde P. Marta wilde kerken en scholen bouwen van steenen en kalk „waarvan hier een groote voorraad is." Hij vraagt twee of drie gezeggelijke broeders te sturen, echte Italiaansche metselaars. „Hier is niemand die dit vak verstaat en indien er in Indië een mocht zijn, dan zal hij toch niet hierheen. Wanneer u hen stuurt moeten zij via Goa reizen, doch dan moet u hen uitdrukkelijk naar de Molukken bestemmen, anders doet Goa zijn grooten mond open en slikt ze in." Zoo is er, ook voor hen die mogelijk niet dweepen met den arbeid der missie, menige kostelijke bladzijde in dit boek.

Nu moeten we even recapituleeren: op een inleiding volgen de lijsten der meermalen aangehaalde boeken en der manuscripten. Dan komen de tien hoofdstukken, 171 bladzijden; daarna lijsten van de missionarissen die in Ambon en de Molukken hebben gearbeid, 1546—1605, en van de Portugeesche bevelhebbers van Ambon, 1563—1605; en mededeelingen over de ware afbeelding van den H. Franciscus Xaverius; diens portret staat tegenover den titel; en verspreid in den tekst vindt men een paar kaarten en eenige facsimile's van antieke brieven. Wie van meening mocht zijn, dat deze periode uit de geschiedenis der missie nu nòg niet voldoende is beschreven, behoort zonder twijfel tot die menschensoort die nooit tevreden is.

Sn.

Van Week tot Week.

Dinsdag 28 Sept. tot Maandag 4 October.

Opening van het Koloniaal Instituut. Gelijk reeds in deze rubriek werd medegedeeld, zal Zaterdag 9 October het Koloniaal Instituut te Amsterdam door H. M. de Koningin worden ingewijd. Verschillende autoriteiten, afgevaardigden van instellingen, vereenigingen, enz. zullen deze plechtigheid bijwonen. De vereeniging „Oost en West" wordt vertegenwoordigd door haren Voorzitter, den Heer R. Zuyderhoff en haren Ondervoorzitter, den Heer F. van Peski.

Het nieuwe gebouw van de Nederlandsche Handelmaatschappij. Onder groote belangstelling is den 4en dezer het nieuwe gebouw van de Nederlandsche Handel-Maatschappij te Amsterdam geopend. Namens „Oost en West" werd de Directie gecomplimenteerd door haar Ondervoorzitter.

Voordrachten over Indische onderwerpen. Op verzoek van het *Leidsch Universiteitsfonds* heeft de heer *J. van Gelderen,* hoofd van het Statistisch kantoor te Weltevreden, zich bereid verklaard tot het houvan voordrachten over: Tropische Staathuishoudkunde. Deze voordrachten zullen gehouden worden in het klein Auditorium op 4, 11, 18, 25 November en op 2 December te kwart over vier.

Tijdens de *Indische week te Leiden* zullen de volgende lezingen gehouden worden.

Woensdag 13 October in het Academiegebouw *mr. dr. W. M. G. Schumann,* oud-voorzitter van den Volksraad in Ned.-Indië, over: Practijk van den Volksraad.

Donderdag 11 October eveneens in het Academiegebouw, *G. van Genderen Stort,* oud-dirigeerend officier van gezondheid van het Ned.-Indische leger, over: Leven en werkkring van den Europeeschen arts in Ned.-Indië.

Vrijdag 15 October, in het Botanisch Laboratorium, de student *J. F. E. Einaar* over de stoffelijke en geestelijke ontwikkeling van Suriname, sinds 1863.

Tijdens de *Algemeene Zendingsconferentie,* welke van 25—27 October *te Amsterdam* (in Parkzicht) gehouden wordt, zullen o.m. de volgende sprekers optreden: Ds. *J. Rauws:* Overzicht van het Zendingswerk in Oost- en West-Indië. — *Ds. D. Crommelin:* De huidige toestand van Indië en de opgroeiende jeugd. — *Ds. J. H. Bavinck:* De Europeesche jeugd in onze Oost. — *D. van der Meulen:* De jeugd in de Bataklanden. — *Ds. G. Royer:* Nieuwe Westersche methoden op Javaanschen bodem. — *Ds. H. van der Veen:* Christendom en jeugd onder de Sadan Toradja's. — *G. J. Staal:* De jeugd van Suriname en het werk der Broedergemeente.

Dr. S. Monnikendam † Te 's-Gravenhage is op 63-jarigen leeftijd overleden, dr. S. Monnikendam, in leven lid van den geneeskundigen raad voor Ned.-Indië, gep. majoor-titulair van den geneeskundigen dienst van het O.-I. leger.

De onderzeeboot „K XII" naar Indië vertrokken. Onder het commando van den luit. ter zee 1e kl., J. L. K. Hoeke, is den 29en Sept. de onderzeeboot „K XII" van Nieuwediep, langs de gewone route, naar Oost-Indië vertrokken. — De onderzeeër „K XIII", welke de reis naar Indië via het Panamakanaal ondernam en den 27en Mei j.l. uitvoer, zal nu wel een dezer dagen in Indië arriveeren. Zijn beide booten in Indië aangekomen, dan bevinden zich in de Indische wateren dertien onderzeeërs, welk aantal voorloopig niet uitgebreid wordt, daar er momenteel geen nieuwe in aanbouw zijn.

Het kankervraagstuk opgelost? Den 22en Sept. seinde Aneta uit Batavia; „De röntgenoloog dr. H. F. Lumentut uit Batavia, beweerde op het natuurwetenschappelijk Congres [1]), het kankervraagstuk te hebben opgelost". Latere telegrammen zijn meer gereserveerd gesteld; zeer gezaghebbende medici betreuren zelfs de lichtvaardigheid, waarmede de hypothesen van Dr. L. gelanceerd werden, die „een schaduw werpen op het wetenschappelijk karakter" van genoemd congres". Het laatste telegram (d.d. Batavia 29 Sept.) luidt: Dr. Lumentut zal 15 October met drie maanden buitenlandsche verlof gaan, ten einde Europeesche specialiteiten zijn kankertheorieën uiteen te zetten.

De phitecanthropus erectus. Een Aneta-telegram, dd. Soerabaja, 27 Sept., bevat het volgende: Doctor C. J. E. Heberlein, gewestelijke gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid te Soerabaja, vond te Trinil (afd. Ngawi, Madioen), waar prof E. Dubois indertijd slechts schedelfragmenten vond, thans een volledigen schedel van den phitecanthropus erectus.

De *N. R. Ct.,* melding makend van deze voor de wetenschap zeer belangrijke ontdekking, geeft, aan de hand van een werkje van prof. dr. A. J. P. van den Broek, eene samenvatting van wat er tot heden

1) gehouden te Weltevreden van 22 tot 26 September.

AAN DE LEDEN. Mogen wij op Uwe medewerking rekenen om het ledental onzer vereeniging te doen toenemen? Als ieder lid slechts één persoon introduceert, zal onze wekelijksche Mutatiestaat een sprekende rubriek vormen, die getuigenis aflegt van daadwerkelijk streven naar verhooging van den bloei van „Oost en West".

omtrent den Phitecanthropus bekend was (Ochtendbl. A van 28 Sept.).

Intusschen is er volgens een uitvoerig nader Aneta-telegram (ged. Batavia 2 Oct.) vooralsnog geen sprake van een schedel van den phitecanthropus erectus, omdat eerst een gedegen wetenschappelijk onderzoek de waarde van de vermoedelijke vondst dient uit te maken.

Prof. Mr. C. van Vollenhoven. Den 2en dezer was het vijf en twintig jaar geleden, dat prof. mr. C. van Vollenhoven het professoraat in het staats- en administratief recht der Nederlandsche koloniën en het adatrecht van Nederlandsch-Indië aan de Leidsche Universiteit, met het uitspreken van een rede over Exacte Rechtswetenschap, heeft aanvaard.

Gelijk bekend is, vertoeft prof. v. V. op het oogenblik in Amerika.

De aardbevingen ter Sum. Westkust. Padang, 1 Oct. (Aneta). Alhier werd een hevige, korte aardschok gevoeld. De menschen ontvluchtten hun huizen.

Het verzet op de Westkust van Atjeh. (Kota Radja, 1 Oct. Aneta). Veertien der dertig verzetslieden, die op 10 September j.l. het bivak te Blang Pidië aanvielen, meldden zich aan, terwijl één gearresteerd werd en twee werden neergelegd.

Geheime bijeenkomsten in Solok (Sum. Westkust). Batavia, 27 Sept. (Aneta). In het Soloksche zijn 30 mannen en vrouwen gearresteerd wegens het bijwonen van geheime bijeenkomsten. Een zoogenaamd complot is ontdekt, dat beoogde de ambtenaren, welke arrestaties en huiszoekingen verrichten, te vermoorden.

Gepensionneerd. De generaal-majoor der artillerie van het O.-I. leger verliet den 3en October den dienst met pensioen.

Universitaire examens. Leiden. Taalkundig cand. ex. Indologie de heer L. A. Emanuel en J. Huitzing. — Doctoraal ex. Indisch recht de heer Wirjo Prodjodikoro, mr. W. P. Thomas, C. J. Morks, Ong Liang Kok, J. H. Halkema en D. A. Scheerboom. — Economisch doctoraal ex. Indologie de heer A. Wempe en F. W. G. Linck.

Wageningen. Ingenieursex. Koloniale landbouw de heer J. M. T. van Blommestein, H. W. Daniëls, A. Kortleve (met lof) en H. Tulner.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau pastoor A. A. J. Mathijsen, te Meester-Cornelis.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

De Inspireerende Tropische Natuur.

Telkens kan men 't aan de Indonesische Kunst en Kunstnijverheid, in de meest verschillende oorden van den Archipel, ontwaren, hoe zij door de overdadig rijke tropische natuur geïnspireerd werden, daarvan als het ware een onvermijdelijk gevolg zijn.

Vindt — om maar enkele voorbeelden te noemen — de soms tot barok overslaande rijkdom van ornament in het Balineesche beeldhouwwerk zoowel als in de Javaansche houtsnijkunst, niet zijn oorsprong in de overweldigende vruchtbaarheid van den bodem, in de nimmer eindigende weelde van bloeienden plantengroei, in de groote hoeveelheid en verscheidenheid der diersoorten, te midden waarvan de Inlandsche kunstenaars dag en nacht leven, zoodat zij er veel meer mee vertrouwd zijn en onder den invloed er van komen, dan wij Westersche stadsmenschen. Vandaar dan ook dat zij, voor zoover zij verre bleven van Westersche invloeden, op bewonderenswaardige wijze de plek en den trant voor hunne gebouwen wisten te kiezen, zóó dat deze één zijn met de hun omringende natuur. Getuigen hunne bijna alle aan de planten- en dierenwereld ontleende siermotieven van weefsels, batiks en vlechtwerken niet ten duidelijkste van hun bewondering en liefde voor die oer-natuur?

Wezen wij er reeds eerder op hoe ook bij hunne tooneelvoorstellingen dieren en planten opgenomen zijn, mede in hun poëzie en hun muziek vindt men deze al van overoude tijden terug.

Uit een door *Prof. Kern* vertaald leerdicht over den Javaanschen versbouw, dagteekenend ongeveer uit het midden van de twaalfde eeuw, halen wij het volgende aan:

„De bergen maakten op dat oogenblik den indruk, alsof ze de boomen tot *tooneelfiguren* en den doorschijnenden fijnen nevel tot *scherm* hadden. De bamboezen, waar de wind doorheen speelde, de zacht ruischende *fluiten*, de kweelende kw waren de *saron's* (slaginstrumenten in het *gam* orchest, die de melodie aangeven), harmonisch selende met de zachte echo der herten; de tone verliefde pauwen vormden het *Madraka*-gezang.

> Als de *dalang* (vertooner der schimmenb of tooneelpoppen) van dezen tijd de pl audiëntie van een vroeger machtig vorst besc zegt hij o.a.: „Rrts er is niets te hooren dan weging der sprinkhanen. De bladeren der bo bewegen zich niet, de wind waait evenmin. het geluid van de *engkoek*-vogels en van de d die in de *waringin* zitten, is te hooren en het van de werklieden, de *gamelan*-makers, de den en de goudsmeden, die aan het werk zij wordt slechts nu en dan in de audiëntiezaal nomen *). Het is een voortdurend gerinkel, gebroken als het *mandaraga.*"

Het *ma(n)draka*-gezang wordt — zooals de *J. Kats* ook in zijn standaardwerk *„Het Javaa Tooneel"*, deel I *Wajang Poerwa*, vermeldt — gevonden in het nog heden, bij het optreden v *Bedaja Ketawang*, voorkomende vrouwenkoor.

Persoonlijk waren wij in Januari 1925 in de zaam gelukkige gelegenheid te Solo in den Krato den Soesoehoenan eene repetitie van dezen dans wonen, welke slechts bij een troonopvolging uitg wordt, door drie stel Bedaja's, ieder uit negen ressen bestaande. Dit was een bizonder pr schouwspel. En niet minder trof ons de zeer aardige begeleidende muziek, waarbij de *Kam* bespeeld werden. Dit zijn slagbekkens van eenigszins in den vorm van een in de lengte geo pisangschil, dus hol en met een open gleuf, aan dichten onderkant van een handvat voorzien, d bespeler in zijn linkerhand houdt, terwijl zijn rec hand onophoudelijk een ovalen *poekoelan* (kl kruislings over de gleuf strijkt, hetgeen treffend geluid weergeeft van zwermen insecten.

Ook *Dr. Hazeu* vertaalde een *Bharata-Joe* gedicht, door *Empoe Sedah* in 1157 gemaakt, w het volgende voorkomt:

> „En in de rivier deden de kikvorschen hun kwaak hooren. Zij vormen als het ware de *sar* van het *wajang*-spel. De holle bamboes gaven luid, als de wind er doorheen speelde, dat w de fluiten, die het spel begeleidden, het c der *konkang's*, dat men hoorde in de berg was te vergelijken met het gezang der vr het geluid der sprinkhanen, die druk, onoph lijk daarbij accompagneerden, was als de van de *kamanak's.*"

De indruk van het hooren van al deze natuu den werd, zelfs bij leeken op dit gebied, werkel wekt door de zeer rhythmische muzikale begel der *Bedaja-Katawang*-dans.

In verband met het kunst-inspireerend k der tropische natuur viel ons onlangs een geïllustreerd artikel op in het Tijdschrift *„De sche Natuur"* van de hand van Mevrouw A. Bo Houtman, de talentvolle echtgenoote van *Mr. A. man*, vroeger controleur B.B. te Semitau (Bo thans te Djeneponto (Celebes), waaraan wij he gende ontleenen:

„Lente op den Lompobattang.

De eerste regenbuien waren neergekomen en h de ondragelijke droge hitte van de Selébèsche moesson verslagen, maar gelukkig was het daarbl bleven. Zoo noodde op een namiddag de wolken blauwe hemel ons tot een rit naar Karaëng Loe diep ravijn met waterval in de omgeving van kadji, het bij de Makassaarsche ingezetenen zeer kende rustoord op de hellingen van den Lompobatt

„Het vroeger zoo triestige landschap met zijn d zwartgebrande of nog rookende *along-along* was nu geheel overtogen met een liefelijk groen de heuvelhellingen hadden zich met jong, malsch bedekt, waaraan kudden uitgehongerde paarden karbouwen zich te goed deden. Het kabbelen van beekjes hoorden wij alom, kortom een milde stem van herleven lag over geheel het landschap.

„Na het langdurig Europeesch verlof, waarbij w hadden moeten spenen van onze grootsche In

*) Zou 't niet de taak zijn der regeering, die deze machtige vervangen heeft, om diezelfde kunstnijveren te waardeeren en moedigen?

natuur, was het een onbeschrijfelijke vreugde te genieten van den aanblik der oude, met mos, epiphyten en semi-epiphyten begroeide woudreuzen, waartusschen de dalende zon verrukkelijke lichtinvallen tooverde.

„Toen het bosch zich weder opende, waren wij op een kleine vlakte gekomen, die doorsneden werd door een vore, die slechts enkele meters breed was, maar tientallen meters diep: den Karaëng Loé. We stapten af van onze paardjes en gluurden even over den rand van den loodrechten wand. Daar beneden, heel in de diepte, donderde, bruischte en schuimde het over gladgeschuurde rotsklompen tusschen nauwe doorgangen: een machtige, kil en klam makende aanblik. Geen wonder, dat de Makassaren dezer streken vanouds onder den indruk van dit grootsche natuurtafereel zijn geweest, zich daar beneden een machtigen geest denken te wonen: de Karaëng Loé.

„Vandaar dat vele Makassaren, die in het landraadzaaltje te Djeneponto zonder zichtbaar gemoedsbezwaar een valschen eed op den Koran durven doen, al gauw door den mand vallen en maar heel klein zijn, als een eed bij den Karaëng Loé wordt voorgesteld."

Mevrouw Bouman, die een verzamelaarster is van orchideeën, geeft bij eigen teekeningen van eenige dier daar gevonden prachtige exotische bloemen, enthousiaste beschrijvingen.

Geen wonder dan ook, dat de Makassaarsche vrouwen niet alleen de mooi felgeel gekleurde stengels dier orchideeën gebruiken voor hun kunstig vlechtwerk, maar, evenals zoovele andere Indonesiërs, daarin ook streng gestyleerde bloem- en plantmotieven met voorliefde verwerken. Zij leven immers geheel met de natuur mee.

Diezelfde natuur kan ook woest wreed zijn. Hoe dikwijls hebben deze eilandenbewoners niet fel geleden onder vulkaanuitbarstingen, aardbevingen en -verschuivingen, zooals onlangs weer in de Padangsche Bovenlanden, een oord, dat in natuurschoon ter wereld zijn weerga niet vindt.

Hoe weinig konden wij vermoeden, toen wij verleden jaar daar langs die fraai aangelegde autowegen rondreden, in volle bewondering voor het rustig schoone land en volk, dat dit kort daarop zoo hevig zou worden geteisterd, dat velen der toen in hun eenvoud zoo rustig en gelukkig levende Menangkabauërs plotseling door een natuurramp haven en goed zouden verliezen. Fatalistisch als zij zijn, schikken zij zich gedwee in hun lot, dankbaar voor de hulp, die hun door beterbedeelden geboden wordt, trachtend door geduldigen arbeid het verlorene te herwinnen. Zij hebben er hun land en hun natuur niet minder lief om, blijven er wonen, gaan gestadig door van hun onveranderlijke liefde voor hun omgeving te getuigen in het werk hunner handen: de zorgvuldige bebouwing van den grond, de smaakvolle vervaardiging van woning, huisraad en kleeding, waarbij de versieringsmotieven op meesterlijke wijze aan het hen omringende planten- en dierenrijk zijn ontleend. Welke bewonderenswaardige houtsnijwerken, weefsels, metaalbewerkingen en vlechtarbeiden weten zij te maken!

Doet het gemoed dezer kunstvaardige Indonesiërs niet dikwijls denken aan dezelfde stemming, waarin de thans alom herdachte *Franciscus van Assisi* verkeerd moet hebben, waarvan *J. J. M.* in *„Het Vaderland"* van j.l. Zondag o.m. schreef:

„Want hoe de tijden ook gewisseld zijn en de gedachtenwereld is gewijzigd, de kleine prediker der armoede is gedurig gestegen in de eerbiedige herinnering der menschheid.

„Ja, hoe grooter de afstand wordt, des te meer komt hij ons nader. Hij vindt zijn heiligen-schijn in het hart der geheele menschheid, die over de dogmatische muren eener Kerk heenziet.

„Zijn menschelijkheid wordt steeds meer ontdekt en maakt hem het kind der menschheid meer dan van een Kerk.

„Hij, die de Armoede koos als bruid, en daardoor den rijken jongeling overtrof, heeft de geestelijke waarheid bekrachtigd van de Evangelische geschiedenis.

„Wie zoo één is met de natuur — omdat hij zoo één geworden is met God — dat hij alle schepselen zijn broeder en zuster noemt, de zon, de bloemen, de vogels, heeft daarmee een levensinzicht geopenbaard, waar de moderne mensch bezig is naar toe te groeien."

Bewondering voor de Indonesische Kunstnijverheid kan ons den weg wijzen naar dat levensinzicht.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het openbaar gehoor.

Bij de audiëntie ten paleize te Weltevreden, ter gelegenheid van den verjaardag der Koningin, heeft de voorzitter van den Volksraad, *mr. Neytzell de Wilde*, een toespraak gehouden, waarin hij er op wees dat de zware taak van den Landvoogd thans een einde neemt en dat diens opvolger, die werd benoemd, een nieuwe koers zal nemen, naar men meent, en vele maatregelen zal hervatten tot *een krachtige economische ontwikkeling, vooral van de Buitengewesten.* De mogelijkheid tot een krachtige hervatting van een nieuwen koers werd ingeleid door *het financieele beleid* van mr. Fock, waaraan zeker in vele opzichten zal vastgehouden moeten worden. Wat gebeurd is tengevolge van de *inflatie* stemt tot nadenken en tot dankbaarheid tegenover hen, die tijdig het groote gevaar voor Indië gezien en afgewend hebben. Wat ambtenaren en particulieren op dezen feestdag paleiswaarts voert is, na een bewust, een onbewust gevoel van *samenwerken aan de schoone taak om Indië te ontwikkelen,* welke taak onder de nieuwe staatsinrichting en na de bestuurshervorming weldra hoofdzakelijk zal berusten bij de plaatselijke autonome lichamen en centraal bij den Landvoogd, samenwerkende met de Volksvertegenwoordiging.

De Gouverneur-Generaal, *mr. Fock,* zeide in zijn antwoord dat hij hoopte dat heden een hernieuwd bewijs geleverd was, dàt de onderdanen in Ned.-Indië zich gelukkig achten te leven onder het opperbestuur van Koningin Wilhelmina. De Ned.-Indische onderdanen liggen Koningin Wilhelmina even na aan het hart als de in Holland wonende. De Koningin heeft steeds de belofte van Koning Willem I voor oogen gehouden, welke hij in Augustus 1816 gedaan heeft, om Indië rechtvaardig, billijk, mild en doelmatig te regeeren. *De toestand van Ned.-Indië en van de Ned.-Indische bevolking* toont in het laatste jaar vooruitgang op verschillend gebied; er zijn vele gunstige omstandigheden. De Regeering blijft den stoffelijken vooruitgang bevorderen, tevens het volk en de maatschappij geestelijk en zedelijk meer verheffen. *(De Loc.* 2 Sept., blz. 5).

De Sum. Post (2 Sept. „De nieuwe koers") merkt hierbij op, dat als gevolg van de positie, die de Gouverneur-Generaal inneemt, een persoonlijk cachet kan worden gedrukt op zijn bestuursperiode; maar men zou tekort doen aan de groote lijn en de bedoelingen van de Nederlandsche en de Indische Regeering, wanneer men „het nemen van vele maatregelen voor een krachtige economische ontwikkeling van deze landen, vooral in de Buitengewesten", inhaerent achtte aan een persoon. Dat het tijdens de vorige bestuursperiode wel eens ontbroken heeft aan die maatregelen, moet hoofdzakelijk worden geweten aan de zeer bijzondere omstandigheden, die een zware belemmering voor een vrije ontwikkeling van Indië vormden. Beziet men het bestuur van Indië vanuit den engen gezichtshoek van enkele jaren, dan zal men de mate, waarin met die bijzondere omstandigheden moet worden gerekend, verkleinen of geheel uit het oog verliezen; beziet men dat bestuur vanuit de hoogte en laat men den blik wijden over een periode van tientallen jaren, dan zal men tot de overtuiging moeten komen, dat de voorwaarde voor een economische ontwikkeling in de eerste plaats was het saneeren van een toestand, die een duurzame en evenwichtige ontwikkeling zou tegenhouden. Zoo gezien, is het volkomen logisch dat, nu men aan het einde van de saneeringsperiode is gekomen, den blik verder laat gaan en op het fundament voortbouwt. De Buitengewesten beginnen een factor van groot gewicht te worden in economisch- en daarom vooral ook in politiek opzicht. Bevordering van de welvaart, die met economische ontwikkeling gepaard gaat, steunt de evenwichtigheid van den geest, zoo die niet moedwillig weerspannig is. Wanneer men deze weerspannigheid van den geest niet eenzijdig bestrijdt, maar daar vlak naast kan stellen de daad, die voortvloeit uit het besef van de moreele verantwoordelijkheid, die het bestuur over deze landen met zich brengt, dan staat men ook sterk in de praktijk van allen dag, die ongetwijfeld steeds grootere beslommeringen met zich zal brengen.

De *Deli Crt.* (1 Sept.) geeft een verslag over *„Het openbaar gehoor ter Sumatra's Oostkust"*; *De Loc.* (24 Aug. blz. 19. Dr. R. Broersma) wijst op het *„gebrek aan particuliere belangstelling voor Celebes en de Molukken"*; het *Bat. Nwsbl.* (28 Aug.) geeft de meening weer van *„Een Regent (van Bandoeng) over de Be-*

Haarlem en Omstreken.

stuurshervorming" en van de bestuursambtenaren over *„De Bestuurshervorming op Sumatra"*.

De stille kracht. Mr. Singgih.

De Locomotief (25 Aug. blz. 33) wijdt een hoofdartikel aan *de Indonesische vereeniging* (in Holland) en haar orgaan *„Indonesia Merdeka"*. Hare actie, als uiting van den geest der Indische studeerenden reeds bedenkelijk genoeg, verdient te ernstiger beschouwing wijl zij zich ook in Ned.-Indië zelf doet gevoelen. Wat men aanvankelijk kon begrijpen als verklaarbare reactie van jonge en onstuimige geesten op de nieuwe Westersche omgeving, is thans uitgegroeid tot openlijk beleden revolutionnaire gezindheid, welke langs allerlei wegen ook naar Indië doordringt. Verklaarbaar is het verschijnsel nog steeds. Wat al denkbeelden stormen op deze jeugdige Oosterlingen aan! Hoe moeten de duizenden indrukken van het nieuwe leven hem overvallen, hen in verwarring en vervoering brengen! Die tijd van jeugd en romantiek, van storm en onrust, van wanhoop en verrukking — wáár zijn de geesten, die dan niet tot uitersten geneigd zijn? Nochtans is de actie dezer studeerenden in haar verscherpten vorm volstrekt ontoelaatbaar. Zij is het wegens haar strekking, doch zij is het niet minder wegens haar verbreiding in Indië zelf. Met enkele citaten uit het Juli-nummer van het orgaan toont *De Loc.* allereerst de strekking, de virulentie en daarmede het laakbare dezer uitingen aan. De mentaliteit der schrijvers wordt er voldoende door geteekend. *De Loc. acht het noodig, dat men zoowel in Indië als in Nederland inziet, dat dit alles niet langer geduld kan worden* en plaatst daarom nog enkele passages, waarmede h.i. de funeste strekking van de actie der Indonesische Vereeniging genoegzaam is aangetoond. Even bedenkelijk als deze gezindheid zelf — zegt *De Loc.* vervolgens *o.m.* — is haar doorwerking naar Indië. Sinds het jongste congres van Boedi Oetomo is zij evident, en in het orgaan wordt de scherpe en stelselmatige invloed op de Inlandsche vereenigingen in Indië actief voortgezet. Daarbij heet iedere Javaan en Maleier, die voor samenwerking is, hij zij daarbij nog zoo vooruitstrevend, een verrader. Zoo gaat het voort en maand op maand brengt de mail de brieven en geschriften van dit zeer actieve centrum van anti-Nederlandsche propaganda naar Indië en maar al te vaak blijkt de critische geest te ontbreken om aan dien subtielen invloed weerstand te bieden. Deze groep van studeerenden en reeds gepromoveerden laat omtrent haar streven geen twijfel bestaan. Zij belijdt letterlijk: dat er geen keus is tusschen revolutie en non-co-operation, „omdat non-co-operation niet tegenover revolutie staat." En uitdagend klinkt het: „Wij nemen beide; èn non-co-operation èn revolutie". Deze actie kan niet langer geduld worden. Kleine en zachte middelen baten niet meer. Men mag het niet langer aanzien, dat hier straffeloos door tientallen zich als leider opwerpende intellectueelen een fatale invloed wordt uitgeoefend in de richting van openlijk aangekondigde „revolutie". *Land en volk van Indië moeten hiertegen beschermd worden en slechts de doortastendste maatregelen kunnen hier baten.* Het behoort tot de moeilijke plichten van de koloniale overheid de samenleving te behoeden tegen deze elementen die, zelf verdwaald, hun volk op dwaalwegen zouden gaan leiden. Bij het vervullen van deze pijnlijke taak sterke ons het vertrouwen, dat eenmaal een verhelderd inzicht ook deze ontwikkelden zich zal doen scharen bij hen, die in loyale samenwerking willen streven naar de ontwikkeling van land en volk.

De Loc. van 9 Aug. (blz. 7) geeft de rede weer van *mr. Singgih* te Semarang over *„Co-operation en Non-co-operation"*; het *Bat. Nwsbl.* van 26 Aug. schrijft over *„De actie van de Soerabajasche studieclub te Bandoeng"*, van 30 Aug. over *„De studieclub en mr. Singgih"*; het *Soer. Hbl.* van 24 Aug. (3e bl. *„Op communistischen grondslag")* en 1 Sept. (3de bl. *„Schrik")* geeft bizonderheden van de vergadering te Bandoeng, waarbij mr. Singgih een redevoering hield over de eenheid van Indonesia, enz.

Kampoengbouw in de steden.

Het *Bat. Nwsbl.* van 18 Aug. („Het Kampoeng-vraagstuk") geeft de inzichten weer van *ir. Maclaine Pont* over kampoengbouw. In het *Bat. Nwsbl.* van 27 Aug. wordt gewezen op de bezwaren, welke de mannen van de practijk er tegen hebben. Voor koelies zouden de woningen volgens het model-*M.P.* geen bezwaar ontmoeten, maar voor een gezeten bevolking acht men ze volstrekt ondeugdelijk. De *S.S.* heeft in *Soerabaja* eenige kampongs voor het Inlandsche personeel, waar eenige duizenden werklieden vertoeven.

De met de projectie belaste ingenieur ging uit [...] stelling dat, wilde men Inlanders een woning [...] waarop voor iets langer dan eenige jaren ver[...] mocht worden, ze zoo gebouwd moesten word[en] er weinig aan te bederven en stuk te maken viel. [...] voor was alleen steen geschikt. De huisjes moet[en] ingericht zijn, dat de Inlanders er zich senang [...] voelen. Dit advies is door de S.S. gevolgd en [...] S.S.-woningen in de kampongs is geen stukje b[...] besteed. De bond van S.S.-personeel was, toen he[t] stond dat het steenen huisjes zouden worden, [...] noodigd zelf een ontwerp voor de Inlandsche [...] gen te maken, met het gevolg dat ze hoogst een[...] werden. Geen voorgalerij, hoogstens een voor[...] om de menschen gelegenheid te geven 's avonds buiten te zitten; dan werd er een flinke kam[...] vraagd door een schot te verdeelen in een slaa[p...] voor de ouders en een voor de kinderen; voor[...] kleine pendopo en bovenal bij ieder huisje een [...] derlijke badkamer en W.C. De vloeren werden [...] de muren van steen gemaakt. De woningen hebb[en] heel aan de verwachting voldaan en het vers[...] duurzaamheid tusschen de S.S.-kampoengs [...] havenkampoengs bij Soerabaja heeft zich zóó du[...] gedemonstreerd, dat ook de gemeente Soeraba[ja ...] sloten heeft bij haar kampoengbouw op Ngagl[...] het stelsel-*M. P.*, doch dat der S.S. te volgen. Toc[h] het de vraag of de gemeente het gestelde doel [...] reiken. Immers had de heer *M. P.* het over *vr*[...] volking, terwijl de S.S. het personeel eenvou[dig] bestaande woning aanwijst. Die dwang van buite[n] breekt bij de vrije bevolking. Niettemin blijft h[...] zwaar er niet minder juist om dat een Inlande[r] een woning krijgt, welke hem gelegenheid biedt [...] te peuteren, dat ook doet. Dat blijft het gev[...] punt voor alle woningen gebouwd volgens het sy[steem] *M. P.* Het is en blijft een lastige keuze. Twee ge[...] ten, *Cheribon* en *Kediri*, zijn bezig het Java[...] stelsel in toepassing te brengen; de bouw in Ked[iri] vindt zich in handen van eenige Javaansche bou[w...] digen, door den heer Maclaine Pont opgeleid.

In een levensbeschrijving van den kortgeleden [over]leden heer *E. J. Hammond (De Loc.* 16, 18 en 24 [...] blz. 1, 28 en 25) wordt gewezen op wat deze ver[tegen]woordiger der N. V. Mij. tot Expl. der *Pamanoe[k ...] Tjiasemlanden* verricht heeft voor de huisvesting[...] water- en lichtvoorziening, en den gezondheidsd[ienst] voor de Inlandsche opgezetenen dezer landen. [...] 14den Aug. is op de vezelonderneming *Soekaman[...]* aanvang gemaakt met den bouw van een missi[git ...] de daaraan verbonden plechtigheid werd *o.a.* [...] veerd dat het steeds de wensch van mr. Hamm[ond ...] geweest de bevolking dezer landen in hunne we[...] tegemoet te komen en het hen zoo aangenaam m[...] te maken; ook het geschenk van een missigit is [...] van wederom een bewijs.

Op het Idjen-hoogland. De Batoer-eruptie.

In een vijftal artikelen beschrijft de heer [...] graaff) in het *Soer. Hbl.* (20, 23, 24, 25 en 26 Au[g. ...] bl.) *het Idjen-hoogland.* Het Idjen-hoogland hee[ft ...] den tourist veel te bieden; het heeft, met het [...] plateau, op Java de meeste vulkanologische attr[...] en overtreft dit laatste met zijn krater, zijn in[...] vlakten, en vooral: zijn opwekkenden aard. Moe[t ...] er zich over verbazen dat dit kostelijk gebied zoo [...] geïsoleerd bleef, zeker mag hieraan de verwa[chting] worden vastgeknoopt dat onder het huidig gew[...] bestuur van *Besoeki* stappen zullen worden geda[an ...] verdere ontsluiting van dit hoogland voor de [...] die nu en dan behoefte hebbén aan regeneratie [...] geest en lichaam.

In de *Deli Crt.* (2 Sept. 2de bl.) vertelt een [...] van *„De uitbarsting van den G. Batoer op Bal[i ...] Sum. Post* (30 Aug. 2de bl.) ontleent aan de [...] Bode" een verhaal van *Willy Mullens* over *„De [...] eruptie"*. Het gelukte den heer Mullens 's av. o[m ...] een top te bereiken op de helling van den G. Batoe[r ...] en zijn vijf koelies, die de barang droegen, ware[n ...] daar ± 500 M. van de kraters verwijderd. In de [...] ringende duisternis kwam de boven-natuurlijke p[...] nog meer tot uiting dan tevoren bij daglicht. G[...] dige vuurzuilen, niets dan die enorme vlammen, [...] tusschendoor de gloeiende brokken steen omho[og ...] slingerd met ontzettende kracht. En ook, een re[...] tig dak van rook. Willy Mullens pakte onmiddell[ijk ...] toestel uit en is aan het filmen gegaan. Uren [...] stuk. Het was om niet genoeg van te krijgen. D[...] zijn naar Holland gestuurd. Daar wordt alles z[...] dig ontwikkeld en na een maand of twee verwa[...] heer Mullens alles... weer in Indië.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

Het Bestuur en de Pers in Ned.-Indië.

II (Slot).

Bij de scherpste critiek kan men zich toch altijd onthouden van uitdrukkingen, die beleedigend zijn voor anderen, terwijl men eigen bestaan en dat van de redacties vergemakkelijkt.

Het is dikwijls moeilijk voor de redacties terstond de bedoelingen van de schrijvers van artikelen volkomen te begrijpen en worden die stukken daarna opgenomen, evenwel met het onaangename gevolg van de bevoegde autoriteit te moeten vernemen, dat men voor een persdelict is geplaatst.

Eerst dan bemerkt de redactie, doch te laat, dat zij de grenzen heeft overschreden, hoewel noch bij den schrijver noch bij de redactie kwade bedoelingen hebben voorgezeten en men alleen het bestuur heeft willen wijzen op het niet plichtmatig uitvoeren van maatregelen door de ambtenaren dan wel op de genomen beschikkingen die in strijd zijn met den volkswensch.

De pen schrijft zoo spoedig iets op het papier zonder dat aan de scherpe gevolgen, die daaraan vastzitten, wordt gedacht.

Dientengevolge zijn aan het werk van den journalist grooter gevaren verbonden dan aan eenig ander bedrijf.

Terwijl rechts hem met vuur bedreigt en links hem plaatst voor scherpe doornen, ziet hij voor zich het ravijn en achter zich de zee.

Wil hij zijne belangen behartigen, dan verwachte hij geen hulp van derden, doch steune op zichzelf, want de pleitbezorger die in het conflict optreedt is feitelijk niet meer dan een doekoen, die hoogstens eenige verlichting van pijn kan bezorgen.

De schrijver maakt hierbij de opmerking, dat, al is hij bij de uitoefening zijner critiek altijd voorzichtig geweest, de getroffene, die in het gedrang was gekomen, toch nog altijd wel een stok wist te vinden om te slaan.

Het gevaar dat ten deze den journalist bedreigt, is, dat niettegenstaande alle voorzorgen, hij toch op een anderen dag in een conflict wordt gewikkeld.

Volk en journalisten hopen en vertouwen, dat de Landvoogd van Ned.-Indië den toestand der inheemsche journalisten nog zal willen verbeteren en gevolg zullen geven aan hetgeen destijds in de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd gezegd.

Dat zou een belangrijke gebeurtenis zijn in de geschiedenis van de inheemsche journalistiek, waaraan men de beste herinneringen zou bewaren.

Het is natuurlijk mogelijk dat het bestuur bij den vermeenden overmoed der inheemsche Pers bezwaren maakt om uitbreiding aan hare rechten te geven, doch dan diene zij daarbij de beschouwing in overweging te nemen, dat de Europeesche Pers, door langdurig aanvallen, haar daartoe aanzet en zij dus niet anders handelt dan hetgeen die Pers doet.

Dientengevolge neemt het conflict tusschen Europeesche en Inheemsche Pers steeds grooter afmetinge,n aan en wacht laatstgenoemde op eene rechtvaardige eindbeslissing, die aan dat conflict een einde zal maken.

Voorts vertrouwt de schrijver, dat het bestuur niet altijd zal staren op de fouten, welke de Inheemsche Pers aankleven, doch zich ook zal willen herinneren, dat, naast het gebrekkige, toch ook wel iets goeds valt op te merken, dat aan de bevolking ten goede komt en het bestuur in staat stelt kennis te nemen van hetgeen bij het volk omgaat.

Die voorlichting werd aan de Regeering onthouden toen er nog geen Inheemsche Pers bestond en waardoor zij onkundig bleef van de stille actie welke bij de verschillende volksgroepen plaats vond.

Wanneer de Regeering thans wel op de hoogte komt van tal van feiten tengevolge van het verhoogde aantal Inheemsche nieuwsbladen, dan dankt zij dit aan de Inheemsche Pers, die in het belang werkt van het gezin, den handel en de economie.

Doch, niettegenstaande dien nuttigen arbeid, die bijdraagt tot de verzekering van rust en orde, ziet men aan die Pers hare rechten steeds meer en meer onthouden, terwijl het toch van algemeene bekendheid is, hoe de Europeesche Pers in hare kolommen tal van in de Inheemsche Pers voorkomende berichten opneemt, die, hoewel overgenomen, wel het vertrouwen der Regeering genieten.

Met den wensch, dat aan de Inheemsche Pers ruimere rechten zullen worden gegeven, eindigt de schrijver zijn opstel.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Het gehalte van het onderwijs op de Chin. scholen.

II (Slot).

Het herhaaldelijk veranderen van het onderwijssysteem en de telkens terugkeerende verwisseling der leerkrachten zijn twee factoren die schadelijk op de uitkomsten van het Chineesch onderwijs werken en die voor vele Chineesche ouders de aanleiding zijn, dat zij hunne kinderen zenden naar de Hollandsch-Chineesche scholen of naar de Christelijke scholen, waar het onderwijs beter geregeld is.

Het is opgevallen, dat vele Chineesche onderwijzers in hun vrijen tijd naar de hotels trekken en daar door verschillende genoegens afleiding trachten te zoeken in hun dagelijksch bestaan.

Nog opvallender is het feit, dat de Chineesche onderwijzeressen daaraan meedoen en dan niet bepaaldelijk een fraai beeld geven van levensernst aan het Chineesch publiek, dat ze feitelijk bezoldigt.

De daaruit te trekken conclusie is, dat de dames meer vreugde scheppen in levensgenot dan in de taak van de opvoeding der jeugd en dat zij aan de schoolgaande leerlingen met het hotelgedoe nu juist geen bepaald goed voorbeeld geven op welke wijze het aanzien van den Chineeschen stam moet worden verhoogd.

Het spreekt van zelf dat men aan de onderwijzers niet het genoegen kan ontzeggen om in de hotels hunne kameraden te ontmoeten, wanneer zij neiging daartoe gevoelen, maar wel mag men van hen eischen, dat zij in die hotels, waarvan de reputatie dikwijls twijfelachtig is, zich in behoorlijken stijl gedragen.

Vooral is dit laatste van belang voor de Chineesche onderwijzeressen, wanneer die in dat hotelbezoek zijn gemengd.

Naar de meening van den schrijver kunnen die onderwijskrachten den tijd, welke zij in de hotels besteden, beter benutten in het belang van de overdenking eener verbetering van het onderwijs, daarbij wakende voor eene frissche komst ter schole in den vroegen morgen, welke aan de leerlingen ten goede komt

De Chineesche scholen worden voor het grootste deel op loffelijke wijze door bestuur en leden van de Tjong Hoa Hwee Kwan Vereeniging en door de Chineezen, die daarvoor sympathie gevoelen, geldelijk gesteund, doch wanneer men met het gedrag der onderwijzers rekening houdt, dan kan men een gevoel van spijt niet onderdrukken over de wijze waarop die gelden worden besteed en is de meening van velen, dat men ten deze het beste doet voor die beweging op zijde te gaan.

Dit laatste verklaart het feit, dat de beurzen van de Chineezen dikwijls gesloten blijven, wanneer de vereeniging een beroep doet op de offervaardigheid der leden, die er tegen opzien geldelijk bij te dragen voor eene aangelegenheid, die hunne kinderen op een dwaalspoor brengt.

Alle Chineezen verlangen door onderwijs het intellectueele peil van hun stam te verhoogen, doch de bekendstelling van het vorenstaande moge voldoende zijn om aan te toonen welke bezwaren daaraan zijn verbonden.

Het in beslagnemen door de Bataviaasche politie van eenige voorwerpen behoorende tot den inventaris van een Chineesch bedehuis.

I.

Volgens de mededeeling, voorkomende in de „Sinar Sumatra" van 12 Maart 1926, zou de politie te Batavia aldaar op zulk een wijze zijn opgetreden, dat zij zich zelve in opspraak heeft gebracht.

Op zekeren middag, ten 2 ure, kwam n.l. een Europeesch rechercheur in het bedehuis te Kebon Klappa Senen en liet den bewaker daarvan (de Bihkong) op ernstige wijze roepen, aangezien hij werd beschuldigd van het feit, dat hij bezweringsmiddelen verkocht en bovendien zonder vergunning een bedehuis had opgericht.

Nu wéet iedereen, zegt de verslaggever, dat niet alleen te Batavia, doch ook in plaatsen elders in Ned.-Indië, tal van bedehuizen bestaan voor Chineezen, waar zij komen bidden, beloften komen vragen en zich medicijnen willen aanschaffen, ten einde op die wijze te trachten, overeenkomstig hunne oude godsdienstige begrippen, hun toestand te verbeteren.

Van de zijde van het bestuur noch van de politie werden daartegen ooit bezwaren ingebracht

Zij, die komen bidden of beloften komen vragen, geven daarna geheel vrijwillig een geschenk, hetzij in geld, hetzij in levensmiddelen, aan den wachter, die

daarvoor een schriftelijk bewijs afgeeft (Hoe) in Chineesch letterschrift, waarin vermeld wordt dat de Toepekkong (godheid) verplicht is zijn zegen te schenken en den betrokkene hoeden zal tegen ziekten en andere aardsche rampen

Die gewoonte komt dagelijks voor en gaf nimmer aanleiding tot moeilijkheden aan de politie.

De Europeesche rechercheur gaf zich niet de moeite deze aangelegenheid nader te onderzoeken en zag in de handelingen van den wachter een bedriegelijken clandestienen verkoop van bezweringsmiddelen.

Hij wilde niet luisteren naar de inlichtingen van den wachter, verlangde zijn eigen zin te volgen, nam alle versierselen van den Toepekkong en tal van voorwerpen als de bidtafel, stoelen en het zonnescherm in beslag en liet die goederen op een vrachtauto naar het hoofdbureau van politie brengen, terwijl de wachter, Tan A Tjin, naar het politiekantoor had te volgen.

Toen de wijkmeester, Thio King Joen, van een en ander kennis nam, begaf hij zich 's avonds naar het hoofdbureau van politie teneinde te trachten de zaak te regelen en den hoofdcommissaris uit te leggen, dat van bedrog geen sprake was en dat de wachter geheel handelde volgens de bestaande gewoonte en volgens de Chineesche godsdienstige gebruiken.

Ook de luitenant-Chinees mengde zich in het geval en wees den hoofdcommissaris op het feit, dat geen wettelijke voorschriften waren overtreden.

(Wordt vervolgd.)

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Haagsch Maandblad.

Onder het opschrift „Het herstel van Suriname" wijdt Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum in het Oct.-Nr. eene bespreking aan de bekende Nota van den Surinaamschen Ondernemersraad, voorafgegaan door eene korte uiteenzetting der oorzaken van de tegenwoordige treurige toestanden op economisch gebied in Suriname.

In hetzelfde Nr. stelt de hr. H. Veersema de vraag of Ned.-Indië thans rijp is voor een permanent Nederlandsch tooneelgezelschap, naar aanleiding van Henri Brondgeest's plannen en reeds gedane stappen in die richting. Schr. is ten deze allesbehalve optimistisch gestemd, gezien de resultaten van vroeger in het werk gestelde pogingen. Ook Brondgeest's pogingen zullen weder een mislukking worden, meent de hr. V. en voert daarvoor verschillende bewijsgronden aan. Zoo zegt hij o.a.: blijvende, zuiver Europeesche bevolking van Ned.-Indië is er nog niet en zal er niet komen. En zoolang zal ook het zuiver Europeesch tooneel niet blijvend overgeplant kunnen worden naar het Nederland binnen de tropen; òf het zal uiteenvallen door innerlijke twisten, dan wel door gebrek aan blijvende belangstelling, òf het zal door assimileering aan de Indische maatschappij en door opneming van Indische krachten losgesneden worden van den stam, waaraan het verbonden was, toen het opgericht werd; den zuiver Nederlandschen stam.

Ach, wanneer men alles met geld zou kunnen goedmaken, dan zou het wel kunnen. Er is in Indië geld en men zit er niet te vast aan. Wanneer het alleen afhing van die veertig duizend gulden, welke Brondgeest meent noodig te hebben, dan komt het er wel, die jaar nog. Maar het hangt van andere dingen af, die men niet zoo gemakkelijk kan te voorschijn halen als het geld uit de brandkast of de Bank. Het hangt af van de wet van Rudyard Kipling: „East is east and west is west and never the twain will meet". Het hangt af van de wet dat „de belangen van Koloniën en Moederland beide het best gediend zijn door de voortdurende en krachtige wisselstrooming van jonge en energieke elementen".

De hr. Veersema besluit:

„De zuiver Nederlandsche tooneelspelkunst (voor zoover men daarvan spreken kan) zal voorloopig, zoo niet voor altijd, moeten opgedragen blijven aan de wisselende jonge en energieke elementen uit de Hollandsche tooneelwereld en aan de dilettanten in Indië."

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 9 (28 Aug.). E. J. Hammond † (met portret). — Vereeniging „Vereenigde Kina-Producenten Vekip". — Geheimzinnige dieren, door Dr. K. W. Dammerman (ontleend aan „Tectona"). — Sumatra-Landsyndicaat. — De verbreiding en de ontwikkeling der rubberproductie en economisch-geographisch vraagstuk (ontleend aan eene beschouwing van Prof. Dr. H. Blink). — Jacobus Nienhuys, de pionier der Delische tabakscultuur.

Kon. Akademie van Wetenschappen.

In de dezer dagen door de Kon. Akademie te Amsterdam verspreide publicaties van den laatsten tijd, ko... eenige bijdragen voor, welke binnen het kader d... rubriek vallen, doch waarvan met het opsommen ... titels moet worden volstaan.

Verslag van de gewone vergadering der Afdeeling Natuurkunde. Deel ... (eerste gedeelte). Over de richting der tertiaire geb... vormende bewegingen op Java, door L. Rutten. — Ov... de vermeende aanwezigheid van opheffingskraters ... Ned. Oost-Indië, door L. Rutten.

Deel 34 (tweede gedeelte). Tertiaire gesteenten ... noordwestelijk Britsch Borneo en uit Beraoe (... Borneo), door L. Rutten. — Over de herkomst van ... materiaal der neogene gesteenten op Java, door ... Rutten.

Mededeelingen, Afd. Letterkunde. ... 59, Ser. A, No. 8. Bericht aangaande de jongste ... winst van Maleische handschriften in het buitenl... (Cambridge), door Ph. S. van Ronkel.

Intern. Circumpacifische Onderz... Commissie. The history and present state ... scientific medical research in the Dutch East Indies ... P. C. Flu.

De Indische Mercuur.

No. 39 (29 Sept.). Overzichten van den Volks... (vervolg), door H. Ch. G. J. van der Mandere. — ... leiding voor de tropische witsuiker-fabrikatie, be... ken door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De econom... toestand ter Oostkust van Sumatra gedurende het e... halfjaar 1926. — Voorziening in den nood van Surin... (bespreking Nota en Rekest van den Ondernemers... voor Suriname). — Kultuurberichten. — Kleine m... deelingen. — Financieele beichten en verslagen. ... mede de overige wekelijksche rubrieken. — De ... Handelsmuseum van het Kol. Intstituut geeft een o... van recente literatuur over rubber.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Uit den inhoud van jaarg. 10, No. 8 (Aug. '26) ... korte mededeelingen betreffende Hevea Brasili... door Dr. C. Heusser. — De spinnewebschimmels ... Hevea Brasiliensis, door Dr. K. B. Boedijn. — (... ber-) Bereidingsenquête in West- en Midden-Java ... de Lampongs in 1925/26, door Dr. R. Riebl.

Landbouw. Tijdschr. der Ver. v. Landbouwconsulenten.

Uit den inhoud der Aug.-afl.: Verslag van het ... gres der vereeniging van Landbouwconsulenten in ... op 12 en 13 Juli 1926 te Bandoeng. — De reorga... van de landbouwvoorlichting, door M. B. Smits ... Oriënteerende proeven met stumulatie van padi ... door Dr. P. van der Elst. — Schetsen van den In... schen landbouw in Zuid-Djombang. III. Grondbez... verdeeling ervan omstreeks 1925, door G. J. Vin... Referaten. — Boekbespreking.

De Indische Culturen.

No. 16 (van 15 Aug.) bevat o.a.: In het rijk der ... leya's (met ill.), door C. H. Prins (vervolg). — Meth... ter voorkoming en controleering van ziekten in ... Para-rubber op Ceylon, door J. Mitchell. — Een ... ander over het verkrijgen en het behouden van ... producties, door M. (slot). — Een Fransch oordeel ... Nederlandsch-Indië's landbouw; bewerkt en besp... door A. M. P. A. Scheltema. — Vraagstukken en ... uitzichten in West-Indië. Een lezing van prof. Kie...

De Indische Post.

De rubriek „Onze meening" in het Nr. van 21 ... wijdt eene korte beschouwing aan de plannen ... West-Atjeh een gouvernements-cultuurondernemin... stichten. Ook de overtuigdste tegenstanders van ... gouvernements-landbouwbedrijf zullen ongetwijfeld ... initiatief (van Dr. Rutgers) toejuichen, meent ... omdat in dit geval het staatsbedrijf ingesteld word... zijn meest idealen vorm: niet in de eerste plaats ... winst-onderneming, doch als pioniersbedrijf, dat ... aarzelt om zich in deze, om politieke en economische redenen tot dusverre geschuwde landen te vestigen ...

In hetzelfde Nr. schrijft D. Hans een zeer waar... rend artikel over den afgetreden gouverneur-gene... Fock's leven is eene aaneenschakeling geweest ... hooge ambten — raadslid, statenlid, gedeputeerde, kamerlid, minister, gouverneur van Suriname, ... zitter der Tweede Kamer, gouverneur-generaal, ... onderscheidde zich altijd. Een voortdurende ... stratie van arbeidzaamheid en energie, en van ... zonder zelfvertrouwen.... Hij is een der besten ... bekwame landgenooten, van wien wij, ook als hij ...

is teruggekeerd in het Vaderland, nog veel mogen verwachten.

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap.

Het 3e stuk van deel 70 opent met een levensbericht van Dr. N. Adriani, geschreven door Dr. Alb. C. Kruyt, die lange jaren met den overledene lief en leed heeft gedeeld; en samengewerkt op zendings- en wetenschappelijk terrein. — Overigens bevat deze afl. Eenheid bij verscheidenheid op het gebied van kerk en zending, door Dr. J. Schokking. — Indië en Gandhi, door Dr. Ir. H. G. van Beusekom. — Onze Oost-Java Zending, door J. Pik. — Prof. Pijper als zendingsman, door Joh. Rauws. — Uit de Javaansch-Maleische pers. — Belangrijke verschijnselen op zendingsgebied. — Literatuuraankondiging.

De Ingenieur.

In het Nr. van 2 Oct. schrijft de hr. J. F. A. M. Koning, chef expl. van de S.S. ter S.W.K., een artikel over de door de aardbevingen van 28 Juni j.l. aan den Staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust toegebrachte vernielingen, welke — blijkens de toegevoegde afbeeldingen — van grooten omvang zijn geweest. Wat de herstellingen aan de spoorbaan zelf betreft, daaraan is met zooveel voortvarendheid gewerkt, dat nog geen maand later alle stremmingspunten waren opgeheven; met het herstel van de ijzeren en steenen gebouwen van den spoorweg zal nog wel eenigen tijd heengaan; sommige liggen geheel in puin.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

Het Oct.-Nr. bevat o.a.: Van reizen en trekken, door Pr. E. Cappers (interessante plaatjes van Ternate, met historische bijzonderheden als bijschriften). — Nogmaals de schooltuinen op Celebes, door Mgr. W. Panis. — Bijgeloof op Celebes, door Pr. H. Croonen.

* * *

Aanteekeningen betreffende den economischen toestand van het gewest Oostkust van Sumatra gedurende het eerste halfjaar 1926. (Mededeelingen van de Handelsvereeniging te Medan. 15 Aug. '26).

Het Chineesche element in Ned.-Indië, door Mr. Phora Liong Gie, met Naschrift door H. J. Groeneveld. (Econ.-Statistische Berichten, 22 Sept. '26).

Verbeteringen in het scheikundig onderzoek der mijngassen, door ir. J. B. Grandjean (naar aanleiding van het rapport van ir. Fermin). (De Mijningenieur. Aug. '26).

Langs het toekomstige traject Tandjong-Balige (Sumatra), door M. O. W. (met ill.). (Eigen Haard, 18 en 25 Sept. '26).

Het financieel-administratief stelsel van Nederlandsch-Indië. Een leiddraad voor studie en administratief werk. Samengesteld in overleg met de Generale Thesaurie bij het Departement van Financiën, door J. G. A. Wiemans. Deel I, met Aanhangsel. (Weltevreden, 1926).

Voorloopige bedrijfscijfers over 1925, van de landsbedrijven en diensten, waarbij de handelsboekhouding ingevoerd is. (Weltevreden, 1926).

Voorstellen van de voorlichtingscommissie technisch onderwijs in zake de oprichting van een Middelbare Technische School. Gepubliceerd door het Departement van Onderwijs en Eeredienst. (Weltevreden, 1926).

Rapport van het Hoofd van het Kantoor van Arbeid (Mr. A. G. Vreede) over de arbeidstoestanden in de metaalindustrie te Soerabaja. (Publicaties van het Kantoor van Arbeid. No. 1). (Weltevreden, 1926).

Geologisch overzicht van theedistricten in Ned. Oost-Indië in verband met het grondonderzoek, door J. J. B. Deuss (Bergcultures, I, No. 5, bl. 133).

Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitengewesten over het 2e halfjaar 1925. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek No. 34. Weltevreden, Landsdrukkerij).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. No. 34 en 35; 21 en 28 Aug. 1926. (Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Verslag van het Volkscredietwezen over 1925. Afgesloten ultimo Juni 1926. Met 15 Bijlagen. (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Verslag van den Dienst der Zoutregie over het jaar 1925. (Departement van Gouv. Bedrijven in Ned.-Indië). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De gouvernementsbedrijven in Nederlandsch-Indië, door ir. J. van der Waerden. (Econ.-Statistische Berichten, 29 Sept. '26).

Suriname.

De jongst verschenen aflevering van het *„Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardr. Genootschap"* (September 1926) brengt het tweede verslag van de expeditie naar het Wilhelmina-gebergte in Suriname, onder leiding van Prof. G. Stahel.

Het verslag lezende, krijgt men een indruk van de groote moeilijkheden, die steeds ondervonden worden bij het opvaren van de rivieren met haar vele watervallen en stroomversnellingen, waarbij de hulp van Boschnegers niet gemist kan worden.

Het verkrijgen van deze hulp gaat — zooals de meeste expedities naar het Surinaamsche binnenland ondervonden hebben — niet van een leien dakje. De Boschnegers maken misbruik van hun positie en zijn dikwijls de oorzaak van noodeloos oponthoud. Tijd is voor hen geen factor en van het gestand doen van op zich genomen verplichtingen hebben ze geen begrip. Het is wel ergerlijk, dat deze menschen steeds er op uit zijn aan de wetenschappelijke expedities moeilijkheden in den weg te leggen en het schijnt dat het koloniaal gouvernement niet bij machte is een einde te maken aan deze practijken. Het bestuur is daar wel eens tegen opgetreden, maar bij elke volgende expeditie herhalen zich de moeilijkheden. In Britsch-Guiana, waar geen Boschnegers zijn, bedient men zich bij zulke expedities van Indianen, die betrouwbaarder zijn dan de Boschnegers. In Suriname kan dat niet. De Indianen van het kustgebied kennen het binnenland niet en die van het binnenland hebben, juist door de schuld der Boschnegers, geen verbinding met het bewoonde gedeelte der kolonie.

In *„De West"* van 24 Augustus een interessant artikel over de expeditie. De redacteur heeft een onderhoud gehad met de eerste arbeiders, die in de stad zijn teruggekeerd.

„Prof. Stahel zal vermoedelijk eerst in December te Paramaribo terug zijn. Hij zal met Pater Ahlbrinck (eenige weken geleden via Nickerie vertrokken naar de Boven-Corantijn) nog een bezoek brengen aan de Indianen in het Zuidelijk grensgebergte aan de Corantijn. De heer Stahel zal dan net een jaar in de binnenlanden hebben vertoefd."

„De arbeiders waren het eens dat Dr. Stahel een gelukkig man is. De moeilijkheden waarvoor hij stond bij deze expeditie, waren ontzaglijk, maar hij schijnt ze allen te boven te komen".

Als een staaltje van het krachtige optreden van Prof. Stahel knippen wij het volgende uit het relaas van *„De West"*:

„Na de vele wederwaardigheden was op een gegeven oogenblik de stemming onder de arbeiders weinig fleurig. Dr. Stahel zorgde echter elke gedachte aan terugkeeren dadelijk te onderdrukken, door de booten bij Eindkamp te vernietigen".....

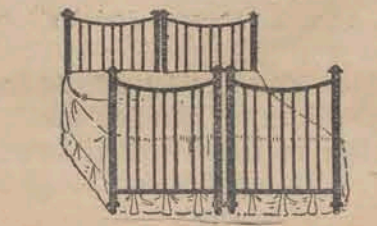
Uit het verhaal van *„De West"* nog dit over een ander lid der expeditie:

„De arbeiders waren vol lof over den heer IJzerman. Hij gedroeg zich op reis als een goed kameraad en bleek zich uitstekend te kunnen aanpassen aan het boschleven, dat uit den aard der zaak menige ontbering medebrengt. Zijn gezondheid liet niets te wenschen, zijn humor evenmin. Waar noodig, pakte hij zelf aan bij het sleepen der booten of het transport van goederen. Als boschlooper muntte hij uit. Voor arbeiders, die hun best deden, had hij gaarne een waardeerend woord. Hij veroverde door zijn optreden aller harten en de arbeiders verklaarden dat zij bereid waren hem te volgen, waar hij ook mocht gaan".

* * *

In het geïllustreerd Weekblad *„Buiten"* van 14 Augustus een aardig artikel van (Dr.) H. v. C(appelle) over *„een kleine kwelgeest van de Surinaamsche wildernis"*, n.l. de Zandvloo. Dat die meer dan een kwelgeest kan zijn, blijkt uit een ons uit Soerabaja toegezonden overdruk uit het *„Geneeskundig Tijdschrift voor Nederlandsch Indië"*, Afl. 3. Deel 66, 1926, van een artikel van den heer W. F. R. Essed, wd. Hoofd van het Gewestelijk Laboratorium te Soerabaja, getiteld: *De Sarcopsylla punetrans en hare betrekkingen met de Elephantiasis arabum in de Kolonie Suriname"*. Die Sarcopsylla is n.l. de zandvloo. Wij stellen ons voor op dit belangrijk artikel terug te komen.

* * *

UTRECHT.

In het *„Haagsch Maandblad"* van deze maand een uitvoerige bespreking door Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum, van het rekest en de nota van den Ondernemersraad voor Suriname aan den Minister van Koloniën. Alvorens tot de bespreking van de voorstellen van den Ondernemersraad over te gaan, geeft de schrijver in het kort aan, waaraan het in hoofdzaak te wijten is, dat Suriname in zulk een toestand van verval is geraakt. Het slot van het artikel laten wij hier volgen:

„De geldelijke gevolgen van deze voorstellen kunnen natuurlijk niet nauwkeurig in cijfers worden uitgedrukt. Tegenover vermindering van baten en verhooging van uitgaven staan stijging van inkomsten langs anderen weg, staat ook besparing van uitgaven. Doch hierom gaat het ook niet in de eerste en voornaamste plaats. Voorop moet de overtuiging staan, dat 't de plicht van Regeering en Volksvertegenwoordiging is, een deel van het Rijk der Nederlanden, dat deels door schuld van vroegere regeeringen en parlementen, deels door die van vroegere ondernemers, in verval is geraakt, daaruit wederom op te heffen. Dan zal Suriname binnen afzienbaren tijd niet langer zijn het stiefkind, het achterlijke kind en het zwakke lid van den Nederlandschen stam, doch een bloeiend, welvarend deel van het Nederlandsche Rijk, dat trotsch op zijn koloniaal verleden ook in de toekomst zijn plaats onder de koloniale mogendheden van den eersten rang wil en kan handhaven".

• • •

Ook aan *„De Standaard"* schrijft Mr. van Grijbland Oosterhof, die tegelijk met Baron van Heemstra naar Suriname is gereisd, brieven over Suriname. Den eersten brief vonden wij in het nummer van 25 September.

• • •

Onder het hoofd: *Een commissie van onderzoek naar de Britsche West"*, schrijft de „N. R. Ct." van 2 October, Ochtendblad B.:

„De minister van koloniën heeft een commissie benoemd van twee parlementsleden en een ambtenaar van zijn departement om een onderzoek in te stellen naar den oeconomischen toestand van Britsch Guiana, de oorzaken, die de oeconomische ontwikkeling van dit gebied vertraagd hebben, de maatregelen die genomen kunnen worden en alle verdere feiten, die zij te dien aanzien van belang achten. De commissie zal half October vertrekken".

Het is niet zoo heel lang geleden dat een andere commissie — bestaande uit de heeren E. F. L. Wood M. P., parlementary Under Secretary of State for the Colonies, W. Ormsby Gore, M. P. en R. A. Wieseman van het Colonial Office — een onderzoek in Britsch Guiana instelde. Het verslag werd aan het Parlement ingediend in Juni 1922. Het is een zeer belangrijk stuk, dat alle aandacht verdient.

• • •

In de N. R. Ct. van 30 September, Ochtendblad B. een interessante correspondentie uit Rome over het 22ste Internationale Amerikanisten Congres aldaar gehouden.

De kwestie besprekende waar volgende congressen zullen worden gehouden, zegt de schrijver:

„Een curiosum moet ik in verband met het bovenstaande nog melden: Mij gewerd hier op het congres de mededeeling, dat baron van Heemstra, gouverneur van Suriname, er over dacht een van de volgende congressen — dat zou dan volgens de statuten eerst in 1932 kunnen zijn — te Paramaribo te doen plaats hebben. Een alleraardigst denkbeeld, dat zeker overweging verdient en ongetwijfeld door de Amerikanisten met veel sympathie zou worden ontvangen, te meer nu het Haagsche congres, zooals gezegd, zulk een bijzonder goeden indruk heeft achtergelaten".

Ja, een aardig denkbeeld, maar hoe zouden, bij de slechte verbinding, de congressisten er moeten komen? En hoe zou men ze te Paramaribo onder dak moeten brengen? Het hotelwezen is er weinig ontwikkeld en hoe gastvrij de Surinaamsche families ook zijn, voor een zoo groot leger geleerden zou men niet genoeg gastheeren en gastvrouwen hebben. Baron van Heemstra zal er waarschijnlijk van opkijken dat dit „curiosum" op zijn naam gezet is.

Uit den brief knippen wij nog het volgende:

„Ons land is op dit congres op waardige wijze vertegenwoordigd door den oud-luitenant ter zee C. H. de Goeje, oud hoofdinspecteur en chef van den dienst van de Scheepvaart in Nederlandsch-Indië, die aan ontdekkingstochten in Suriname deelnam of die leidde, en van wien door de Kon. Akademie van Wetenschappen werden gepubliceerd de uitnemende „Etudes linguistiques Caraïbes, en door den hoogleeraar aan de R. K. Universiteit te Nijmegen, prof. J. C. F. H. Schrijnen, schrijver o.m. van een groot werk over Nederlandsche volkskunde. In verband met de bezuiniging werden beide heeren benoemd buiten bezwaar van 's lands schatkist. Op de constitueerende vergadering werd de heer de Goeje onder applaus benoemd tot vice-president.

Op een voorstel door een Nederlander op die vergadering gedaan om een telegram met groeten en heilwensch te zenden aan den door ongesteldheid afwezigen dr. H. F. C. ten Kate, thans te Algiers, onzen oudsten en geruimen tijd den eenigsten Nederlandschen Amerikanist, werd op eigenaardige wijze ingegaan, want op de vraag of een buitenlander dit voorstel wilde steunen, antwoordde de voorzitter, de heer Ame... Giannini, met eenige ontroering: onnoodig „parce que nous sommes tous d'accord". Nieuw applaus. En eindelijk werd aan jhr. L. C. van Panhuys na een hartelijke toespraak door den secretaris-generaal, prof. Guido Callegari, het secretarisschap (voor de ethnologische sectie) opgedragen."

• • •

Naar „De Telegraaf" verneemt bestaan er plannen om de postzegels van Suriname van 10, $12^1/_2$, 15, ... 25, 30 en 35 ct. in nieuwe teekening te doen verschijnen.

Curaçao.

Gelijkstelling van akten.

Onder dit opschrift lezen wij in de *Amigoe di Curaçao*:

„Gelijk bekend is reeds herhaaldelijk het verlangen geuit bijakten — akten L. O. voor vreemde talen, ... kunde enz. — welke in Suriname worden behaald, gelijk te stellen aan de Nederlandsche.

Nu verscheen kortgeleden in Nederland een K. B. (No. 119), waarin sprake is van akten L. O., buiten Nederland behaald.

Aanvankelijk koesterde men de hoop, dat daarin ook sprake zou zijn van de Surinaamsche akte.

Blijkens particuliere berichten uit Nederland verkeerde men daar in de meening, dat dit ook het geval was.

Nader ingewonnen inlichtingen wijzen evenwel uit, dat het bewuste K. B. slechts handelt over de bijakten in Indië behaald.

Suriname is dus nog niet van de partij.

Van harte wordt echter gehoopt, dat ook ons land (Suriname) spoedig in dit voorrecht mag deelen.

Aldus lazen wij in *De Surinamer*.

Voor zoover het Curaçao betreft, uiten wij denzelfden wensch."

Wij bepalen ons tot Curaçao en zouden de redactie van de *Amigoe* deze vraag willen stellen: Staan naar Uw meening de exameneischen en examens in Curaçao voor de L. O. bij-akten zoozeer op dezelfde hoogte als die in Nederland, dat — misschien met terugwerkende kracht — zonder meer bij Kon. besluit de verlangde gelijkstelling, die toch op gelijkwaardigheid moet rusten, kan worden verleend?

Aruba.

Het is te hopen, dat ook Aruba dezer dagen zware regens gehad heeft, want de gezondheidstoestand schijnt daar bepaald ongunstig, wat wel hieruit blijkt, dat op de Noord en Sta Cruz scorbut heerscht, een gevolg van gebrek aan goed drinkwater en plantaardig voedsel, wat natuurlijk weer een gevolg is van de groote droogte.

De groote ophef, die het vorig jaar gemaakt is van de aanstaande economische opleving van Aruba door de vestiging van de *Lago Petr. Cy* is tot nu niet verwezenlijkt. Wel komen de tankschepen geregeld van Maracaibo en laden de ruwe olie in het moederschip, dat ten Westen van Oranjestad bij Druif gestationneerd is, en komen de groote tankers de ruwe olie halen en naar Amerika voeren. Maar dat alles geeft weinig bedrijvigheid en vertier. De meeste Arubianen vinden nog steeds werk op Curaçao, hetzij op New... bij de Phosphaat of op de Isla.

Het werk van de *Lago Petr.* op San Nicolas ... gaat een sukkelgangetje. De baggermachine, die ... werkzaam is, doet niets anders dan wat modder ... gerer, doch dat is onvoldoende. Er moeten eerst ...

aar kalkrotsen opgeruimd worden bij den ingang en enige ondiepten vooraan in de San Nicolas-baai, opdat groote tankschepen daar kunnen binnenkomen. Zoo lang dit niet gebeurt, kan noch de raffinaderij, noch het tankpark aldaar uitgebreid worden, kunnen de groote tankschepen daar niet komen ankeren om de ruwe olie of de olieproducten te komen innemen.
(A. d. C.)

Ambtenaren.

La Union verneemt, dat, nu de gouverneur op verzoek van den Minister heeft voorgesteld de bezoldigingen der hoogere ambtenaren te verhoogen, verscheidene lagere ambtenaren den gouverneur verzocht hebben hun bezoldigingen ook te herzien.

Scheepvaart.

In Juli zijn binnengekomen 123 zeilschepen en 246 stoomschepen, metende achtereenvolgens bruto 28242 en 2168467 M3. Over de eerste 7 maanden van 1926 zijn deze cijfers 939 en 1624, 193536 en 14692023.

Draadlooze telegrafie.

Het in ons blad van 23 September l.l. genoemde verzoekschrift heeft de gouverneur, naar wij in de *Amigoe* lezen, met gunstig advies doorgezonden naar den minister.

De orkaan van 22 Juli.

Bij den laatsten orkaan, die 22 Juli Puerto Rico en Florida zoo fel geteisterd heeft, was men ook op onze Bovenwindsche eilanden op het ergste voorbereid. De barometer daalde onheilspellend, de zee stond woest, alle ramen en deuren werden goed gesloten en gespijkerd.

Doch gelukkig werd de vrees niet bewaarheid. De orkaan is op grooten afstand gepasseerd zonder schade te veroorzaken. Alleen met schrik en angst kwam men vrij.

De emigranten van Cuba.

La Union van 26 Aug. l.l. deelt mee, dat de *Frisia* rechtstreeks half September weer naar Cuba zou gaan om emigranten te halen.

Orkaan.

Het *Alg. Handelsblad* van 28 Sept. l.l. avondblad, heeft in scheepstijdingen opgenomen een bericht van St. Thomas van 17 Sept., meldende dat de Nederlandsch West-Indische schoener *Ina Vanterpool* in den orkaan bij St. Eustatius wrak geworden is. Het volk is gered.

K. W. I. M.

Aan de *Surinamer* ontleent de *Amigoe di Curaçao*, dat in het voorjaar van 1927 de *Prins der Nederlanden* en in 1928 de *Prins Frederik Hendrik* vermoedelijk uit de vaart zullen genomen worden, om te worden vervangen door de *Oranje Nassau* en een nieuw schip.

Koloniale Postspaarbank.

Als curiosum, dat maar zelden voorkomt, vermelden wij dat de *Koloniale Postspaarbank* in de maand Mei in de stad

inlagen	f 23.096.56
terugbetaald	„ 4.360.10

boeken. Mogelijk, dat de talrijke *Hollandsche* werklieden van de Isla dat loffelijk voorbeeld van spaarzaamheid gegeven hebben. Wij willen hopen, dat ook onze Curaçaosche werklieden het zullen navolgen.
(A. d. C.)

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Een banneling.

Bij het bataljon jagers, dat na de herstelling van het Nederlandsch gezag op Curaçao in het begin der vorige eeuw naar de kolonie was gezonden, bevond zich een zekere J. C. van Starkenburg, vroeger genees-, heel- en verloskundige, die „op eene onberadene wijze" als korporaal geteekend had. Viermaal deserteerde hij en werd toen in 1823 door den krijgsraad tot kruiwagenstraf veroordeeld. Bij wege van gratie veranderde de gouverneur dit in verbanning van 3 jaar naar Aruba, om onder toezicht van den commandeur gebruikt te worden tot al zoodanige werkzaamheden, als waartoe de commandeur hem zou kunnen gebruiken. Aldus stond in de officieele beschikking te lezen. Er ging echter een geheime brief mee naar den commandeur, waarin dezen in overweging werd gegeven, om te zien, of hij Van Starkenburg niet als dokter zou kunnen gebruiken. Het ging echter niet, zooals de gouverneur gewenscht had, en toen deze in den eersten tijd der goudvinding op Aruba was, liet hij op klachten van den commandeur wegens het wangedrag van Van Starkenburg dezen wegzenden met verbod om in de kolonie terug te komen.

Uit den Verren Vreemde.

De pygmeeën.

Het bericht over de ontmoeting van de Nederlandsch-Amerikaansche expeditie in Nieuw-Guinea met de pygmeeën in hun stamland van het Nassau-gebergte, geeft ons aanleiding 't een en ander in herinnering te brengen over het dwergvolk in tropische landen.

Is 't noodig eerst nog even te zeggen wat die Ned.-Amer. exp. is? Begin 1926 kwam Prof. M. W. Stirling te Batavia. Hij was voornemens, in opdracht van het groote Amer. Smithsonian Inst., een vliegtocht naar het vermoedelijk stamland der pygmeeën in Nieuw-Guinea te ondernemen. Dit plan werd, na veel over en weer praten, omgezet in een onderneming met talrijk personeel, die de Membaramo-rivier zou opgaan tot het bij vroegere verkenningen reeds bereikte *Hoofdbivak*. Van daaruit zouden de groote verkenningen van het vermoedelijke stamland der dwergbevolking ondernomen worden. Het vliegtuig zou in hoofdzaak gebezigd worden ten dienste van de transporten naar dit verlandinwaarts gelegen *Hoofdbivak;* het heeft hiertoe inderdaad goede diensten bewezen en is er ten slotte bij in onbruik geraakt.

Daar het Amer. personeel van 4 man opging in het Nederlandsche, werd de naam van de expeditie verder dienovereenkomstig gekozen. Leider van het geheel is Dr. W. M. Docters van Leeuwen, wien de heer C. C. T. M. Leroux terzijde staat. Eind Augustus bestond het personeel, in het binnenland bijeen voor de eigenlijke onderneming uit den wetenschappelijken staf, officieren voor den dienst en de administratie, 2 geneesheeren, een det. van 80 militairen, 3 telegraphisten (draadlooze instelling), 4 motoristen, een 200-tal Dajaksche roeiers en 140 dwangarbeiders; het personeel staat onder commando van den kapitein der Inf. R. Posthumus.

Den 24 Sept. kon Aneta een telegram verspreiden van een op 3 Sept. uit de wildernis per woudlooper door Prof. Stirling naar *Hoofdbivak* verzonden bericht, dat verder draadloos de buitenwereld bereikte. De kern ervan is: De Ned.-Amer. exp. bereikte het stamland der pygmeeën".

Pygmeeën komen als verspreide volksgroepen voor in Afrika en Azië. Zij leven op zoodanige afstanden van elkander, zonder eenig bewustzijn van 't onderlinge bestaan, dat 't moeilijk valt aan een eenmaal bestaan hebbende gemeenschap over de geheele wereld te gelooven. Maar toch vertoonen zij, hoe vèr ook van elkander verwijderd in het oerwoud van Afrika, en hoe veel verder nog verwijderd in deelen van 't vaste land van Azië en in Nieuw-Guinea, zoodanige punten van overeenstemming, in lichaamsbouw, leefwijze, a. a. z., dat er meer teekenen van verwantschap zijn aan te wijzen dan b.v. tusschen een Fries, een Andalusiër en een Oekraïner.

Bij vorige Nieuw-Guinea-expedities had men (1912) reeds aanraking gekregen met zwervende pygmeeën, hierin heeft de aanwijzing gelegen, die tot verder opzoeken leidde. Wij beschikken dus reeds over eenige gegevens betreffende aard en wezen van dit kleutervolkje, waarover nu weldra meer bijzonderheden zullen komen uit hun eigen land.

Wat wij van hen weten stemt in menig opzicht overeen met hetgeen Dr. J. Maes, in de Volkenkundige gids van het Museum van Belgisch Congo (Tervueren) schrijft over de in Afrika verspreid voorkomende kleine negers.

De dwergen, schrijft hij, de oudste der thans bekende bewoners van Congo, zijn de minst beschaafde van al de volksstammen die in Congo worden aangetroffen. Zij verblijven in het woud. Hunne hoofdbezigheid is jacht, waar zij baas in zijn. Met pijl en boog, soms ook met lans en netten, zoeken zij het wild op en vervolgen het met merkenswaardige sluwheid, hardnekkigheid en stoutmoedigheid.

Uit lichamelijk oogpunt beschouwd zijn deze lieden van kleine gestalte, niet hooger dan 1.20 tot 1.50 M.; hunne huid is min donker gekleurd dan die der Bantu (andere ethnische groep van gewone grootte); borst,

armen en beenen zijn soms bedekt met vlashaar; vlakke schedelvorm; zij zijn korthalzig, hebben een breed, gespierd bovenlichaam, lange en stevige armen, korte en magere beenen.

Een meester, rechter, scheidsman of overheid erkennen zij nooit.

Zij leven in afgezonderde en onafhankelijke groepen van 20 tot 50 personen, verspreid in het equatoriale woud, dat zij door en door kennen. Vrij dikwijls zetten pygmeeën-groepen zich neder in de onmiddellijke nabijheid van andere volksstammen, en staan in de soldij van een of ander voornaam opperhoofd, met wien zij een louter vrije verbintenis aangaan zonder echter noch zijn gezag te erkennen, noch zijn gebruiken aan te nemen, noch zijn voorrechten te eerbiedigen. Hun betrekking met zulk een opperhoofd blijft beperkt bij een regelmatig verruilen van de opbrengst der jacht tegen die van aardgewassen en nijverheidsprodukten en een vreedzaam nabijwonen.

Is het wild schaarsch geworden in den omtrek hunner verblijfplaats, dan breken zij op en slaan hun kamp neer, verderop, in een gunstiger oord. Zij leiden dus een zwervend leven; het dorp is weinig verzorgd; de eenvoudige hutten zijn vrij benepen; nijverheid is bij hen weinig ontwikkeld, landbouw nagenoeg onbekend.

Dr. Maes geeft meer bijzonderheden, wij meenen daarop hier niet verder te moeten ingaan. Het voorafgaande biedt punten genoeg ter vergelijking aan. Toch teekenen wij nog even aan, dat photo's van in Nieuw-Guinea ontmoete dwergen treffend opmerkelijke gelijkenis vertoonen met type's van Afrika-pygmeeën.

Belangrijke punten van verschil zijn er, 't kan wel niet anders ook. Zoo wordt de aard van den Afrikaanschen dwerg beschreven als strijdlustig en wantrouwig, terwijl de indruk van den aard van den Nieuw-Guinea-Pygmee werd weergegeven en samengevat als: goedmoedig en hulpvaardig. Hetgeen in het nu ontvangen bericht van Stirling over de ontmoeting in het Nassaugebergte vermeld is, bevestigt ook den indruk van een zachtaardig volkje.

Gesproken is van het vermoedelijk stamland der pygmeeën. Zoo opgevat zouden zij van daar zijn uitgegaan ver, heel ver de wereld in. Waarschijnlijker komt ons voor dat het kleine volk daarheen is geweken, teruggedrongen. Ook hier zal dan reden zijn tot het vinden van overeenstemming met hetgeen Dr. Maes over de pygmeeën in Congo schrijft: „Daar, waar het doordringen van den buitenlander te geweldig of te diepgaande was, is de pygmee verdwenen, uitgeweken of ter plaatse uitgestorven. Daar waar de pygmee nog leeft in zijn volkomen onafhankelijkheid, is het ras in stand gebleven onder de bescherming van het equatoriale woud dat zijn erfgrond en laatste toevlucht is.”

En dan de toekomst?

Men kent de aardigheid. Toen Columbus voet aan wal zette in Amerika, vroegen de roodhuiden: Ben jij Columbus? O wee, dan zijn wij ontdekt!

Daar zit noodlottige humor in die aardigheid.

Dr. Maes liet zich in opgemelde bron aldus uit: Over bepaalden tijd, 2 of 3 eeuwen op zijn hoogst, zal het primitieve ras dier dwergmenschen geheel verdwenen zijn, verslonden door de steeds veldwinnende Europeesche beschaving, welke zij niet willen erkennen, niet willen te gemoet gaan, en waaraan zij ook niet zullen kunnen weerstaan.”

2 of 3 eeuwen? In *Le Congo Belge,* uitgave van *La vie technique, industrielle, agricole et coloniale* (Paris), eindigde hij een artikel over de pygmeeën met een diep-somber gestemde voorspelling: deze groepen van de eerste bewoners van onze kolonie, van dit oorspronkelijk ras, zullen over eenige tientallen van jaren verdwenen zijn, verzwolgen door de nieuwe beschaving. Treffend, die overgang van 2 of 3 eeuwen tot eenige tientallen van jaren!

Strekt 't niet tot roem van Nederland, dat Amerika den stoot heeft moeten geven tot de nieuwe ontdekking van het gebied in het Nassaugebergte, gelukkig heeft de Indische regeering in gemeenschap met het Indisch comité voor wetenschappelijke onderzoekingen zich in de uitvoering toch een aanzienlijk aandeel weten te geven. Ware dit door de medewerking van een eskader vliegeniers nog meer *up tot date* te brengen geweest, de waarneming van nabij op de wijze zooals deze nu volbracht kan worden, zal voor de kennis van land en volk in elk geval degelijker gegevens bezorgen, dan uit de lucht te verkrijgen zouden zijn geweest.

Voor de pygmeeën zelf zal 't geen onderscheid maken, aan wien in de eerste plaats de eer van deze ontdekking toekomt; waarschijnlijk zal bij hen wel 't overheerschend gevoel zijn: O wee, wij zijn ontdekt!

Zal de kans van hun voortbestaan nu ook in eeuwen,

of in tientallen van jaren benaderd worden?

Kan hun stam wellicht gebracht worden op de van te beschermen „natuurmonumeten”?! Bescher die dan vooral zou moeten worden gedacht tegen je en geslachtsziekten.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amterdam.

Aan Heeren Secretarissen der Afdeelingen.

Hiermede ben ik zoo vrij onder Uw aandacht te gen, dat het mij gelukt is, *speciaal* voor de Afdee der Vereeniging „Oost en West”, de zoo bekende film (Ufa-film), duur 1½ uur, in bruikleen te tegen eene vergoeding van *f* 25.— per avond.

L. D. PETIT,
Secr. Afd. Amsterdam,
Saxenburgstraat 34, Amster

Afdeeling Apeldoorn.

Op de 2 October gehouden bestuursvergadering mededeeling gedaan, dat de netto-opbrengst inzameling van het *„Padang-comité”* ongeveer *f* bedraagt. De rekening is echter nog niet afgeslo

Voor de *filmvoorstelling* hadden zich *822* ki met *36* geleiders opgegeven. Nog van enkele s wordt antwoord verwacht.

De avondvoorstelling voor de leden en begun en introducée's zal zijn op *Woensdag 20 October* Minerva-theater. De entréeprijs voor leden, begunst ieder met twee introducée's, is *f* 030 per persoon anderen *f* 0.60, plaatselijke belasting inbegrepen.

Vermoedelijk op *22 October* zal de secretaris schoolfeest te *Loenen* een praatje bij plaatjes over Indië.

De avond „Uit den Hindoetijd op Java”, door WelEd. Heer *Ch. Dumont* te Deventer, werd steld op *Woensdag 24 November.*

Verder werden besprekingen gevoerd over de ju leumplannen en de propaganda. Daarover berig we later wel.

De Secretaris,
J. C.. BA

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE VERLOFGANGERS:

D. C. Noppen, Gediplomeerd hoofdtechnisch amb bij den P.T.T.-dienst; Pension Panorama, Noor aan Zee.

F. Slootman, Afdeelingssecretaris-kantoorhoofd kantoor van den resident van Oost-Priangan vincie West-Java); Hotel Bella Vista, Van Sto te 's-Gravenhage.

J. C. E. von Grumbkow, Magazijnbewaarder S.S. en Tr.; Zandvoortschelaan 28, Zandvoort.

Ir. R. M. Weitzenböck, Ingenieur 1e kl. bij de Tr.; St. Peter im Sulmtal, Steiermark, Oeste

Mej. W. J. E. Westenberg, Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid; Beukin 28, Enschedé.

E. W. van Toledo, Onderwijzer 1e kl. bij het O. Nieuwe Binnenweg 203a, Rotterdam.

H. E. Walraven Borst, Mijnbouwkundig opzicht den dienst van den Mijnbouw, werkzaam bij de loe Laoetsteenkolenmijnen; Archimedesstraat 's-Gravenhage.

A. G. Mulder, Immigratie-ambtenaar der 1ste kl tevens secretaris der Immigratie-Commissie tavia; p/a. Nederlandsche Handel Maatschappij 's-Gravenhage.

Dr. J. Balner, Officier van Gezondheid 1ste Wien Xe Bezoik, Von der Nüllgasse 82.

H. F. L. Kramer, Kapitein der Infanterie, Mar 20, 's-Gravenhge.

MET PENSIOEN:

J. P. van Dam, Onderluitenant der Infanterie; straat 13, 's-Gravenhage.

[H]eeren Secretarissen der afdeelingen die, voor pro[pa]ganda-doeleinden, boekwerkjes welke bij het Infor[mat]ie-bureau der Vereeniging verkrijgbaar gesteld zijn [(zie] pag. 16 K.W.) wenschen te ontvangen, gelieve [daa]rvan opgave te doen aan het Secretariaat, Heul[str]aat 17.

Zoolang de voorraad strekt zijn er nog ex. Ledenlijsten der Vereeniging *gratis* voor de leden en begunstigers beschikbaar; aan te vragen bij het Secretariaat, Heulstraat 17, den Haag.

Mutatiestaat van 29 Sep. tot 6 October.

Nieuwe Leden: — **Geïntroduceerd door:**

J. ter Kuile, Industrieel, Enschedé, Gronausche Straatweg 124. ƒ 5.—
[Me]vrouw J. B. ter Kuile-Blijdenstein, Enschedé, Gronausche Straatweg 124. ƒ 5.—
} den heer G. W. Stroink te Enschedé.

[J.] A. Nelissen, Controleur 1e kl. P.T.T., Den Haag, [W]ilgstraat 57. ƒ 5.— ...... den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt te Den Haag.

[...]", Hoofd H-I-S „Het Javaansche Kind" te Soerabaja, Victoriahotel. ƒ 5.— ...... den heer P. A. L. Eggermont te Soerabaja.

[...] H. Rensen, Vertegenwoordiger van de Rubber-Mij. [„A]mbaloetoe" te Kisaran (S. O. K.). ƒ 12.— ...... Hoofdvertegenwoordiger Oost en West in Oost-Indië.

[...] Lantermans, Indoloog, Leiden, Witte Rosestraat 4a. ƒ 5.—
[...] de Putter, Indoloog, Leiden, Rijnsburgerweg 77. ƒ 5.—
[...] de Man, Indoloog, Leiden, Zijlsingel 46. ƒ 4.—
} den heer P. van Hoeve te Leiden.

[...] A. Jorissen, oud-Majoor Art. N.-I. L., Den Haag, 2de Sweelinckstraat 78. ƒ 5.—
[...] G. Numans, Hoofdingenieur Waterstaat O.-I., Den Haag, 1e Sweelinckstr. 41, Pension des Indes. ƒ 5.—
[...] Dr. W. M. G. Schumann, Oud-Voorzitter van den Volksraad O.-I., Den Haag, Wagenaarweg 18. ƒ 5.—
[...] A. van Vuuren, Lid van de 2de Kamer der St.-Gen., Den Haag, Koningin Emmakade 169. ƒ 5.—
} Secretaris Afd. Den Haag.

[...] K. Knottenbelt, Huize „Vinkenhoef", Hoevelaken. ƒ 5.—
[...] A. F. G. Bolken, Kolonel der Infanterie, Amersfoort, [...]chman Wuytierslaan 16. ƒ 5.—
[...]inga, Hoofdonderwijzer, Amersfoort, Javastraat [...] ƒ 5.—
[...] J. Diddens, Amersfoort, Koninginnelaan 10. ƒ 5.—
[...] van der Meiden, Fabriek van Metaalwaren, van [...]straat 27. ƒ 5.—
[...] G. E. Smit Kleine, Amersfoort, Jacob Cats[straat] 14. ƒ 5.—
} Secretaris Afd. Amersfoort.

Afschrijven:

[...] P. Zonnevylle, Kapitein der Generale Staf Ned. [...]er, Amersfoort, v. Maerlandtlaan 4 (overleden).

Ir. A. C. Sanches, Amersfoort, Anna Paulownalaan 14 (overleden).

Adresveranderingen:

[...] van Heekeren, oud-Kapitein N.-I. L., van: Amsterdam, 3de Helmersstraat 9b naar: Den Haag, [...]echtstraat 88. ƒ 5.—

[...]aanse, Controleur B. B., van: Amsterdam, Loman[stra]at 102b, naar: Scheveningen, Badhuisweg 18. [ƒ 5.]—

[...] F. L. Lohr, Administrateur s.f. „Djombang", van: [Djo]mbang naar: Amsterdam, Alberdinck Thymstraat [...] p/a. den heer Th. W. van der Woude. ƒ 10.—

[...] Schmöle, Landbouwkundig Ingenieur, van: Heem[ste]de, Bosboom Toussaintstraat 32 naar: Proefstation [„...]ros" te Medan.

[...] H. G. Verhoeff, Adm. Ambt. B.B., van: Wilnis [(U]trecht), naar: Weltevreden, Dep. B.B.

[Me]jufrouw C. W. Süverkropp, Onderwijzeres, van: [De]n Haag, Regentesselaan 164 II naar: Utrecht, Ad[mir]aal van Gentstraat 13. ƒ 5.—

[...] A. Los, Indoloog, Leiden, van: Heerenstraat 128 [naa]r: Morschkade 5.

[...] Wehlburg, van: Velp, Villa „Kali Taman", Tuin[stra]at 1 naar: Joppe Gorssel. ƒ 5.—

[...] J. de Vries, Arnhem, van: Nachtegaalpad 10 naar: [...]erweg 145a.

[...] A. Boots, Controleur B.B., Den Haag, van: Blan[ke]nburgstraat 151 naar: Thomsonlaan 20.

[...] Nijland, oud-Kapitein ter zee, Den Haag, van: [Fre]derik Hendrikstraat 194 naar: Valeriusstraat 116.

[...] van Oosterzee, Landmeter bij het Kadaster, Den [Haa]g, van: Aucubastraat 8 naar: Beeklaan 311.

[...] H. Jakobs, Officier van Gezondheid 1ste kl., Den Haag, van: Obrechtstraat 436 naar: 2de Sweelinck[str]aat 189.

[...] van Mook, Controleur B.B., van: Den Haag, Zee[str]aat 55, naar: Wassenaar, Wassenaarsche Slag 1b.

[...] de Graaff, Griffier 1ste klasse bij den Landraad, [van]: Bandoeng naar: Den Haag, Thomsonplein 26.

[...] Houwert, Hoofdadministrateur Billiton Mij., van: Tandjong-Pandan naar: Den Haag, Korte Voorhout 12, p/a. Billiton-Mij. ƒ 5.—

H. F. L. Kramer, Kapitein N.-I. L., van: Padang-Pandjang naar: Den Haag, Mariastraat 20. ƒ 5.—

P. J. Baak, Controleur B.B., van: Kandangan naar: Balikpapan.

H. N. Bavinck, Hoofdopziener Mijndienst, van: Boeton naar: Moearaenim.

J. L. van der Bie, Controleur B.B., van: Malili naar: Sindjai (Celebes).

W. A. Braspot, Kapitein Inf., van: Gombong naar: Bandjermasing.

H. C. Creutz Lechleitner, Kapitein Inf., geplaatst te Bandoeng.

P. J. Deijs, Gedipl. Gezaghebber B.B., van: Kota-Radja naar: Sibolga.

W. F. Dracht, Algemeen Ontvanger, van: Pekalongan naar: Amboina.

Mr. J. Elshout, President Raad van Justitie, van: Makasser naar: Soerabaja, Bengawanstraat 1.

N. A. de Haan Thomann, Administrateur Rubberonderneming, van: Modjokerto naar: Kepahiang (Benkoelen).

O. H..rst, Ass.-Resident, thans te Karang-Asem (Bali).

F. B. Kroese, 1ste Luitenant der Artillerie, thans te Meester-Cornelis.

Dr. J. Kuyper, thans bij het Deliproefstation te Medan.

A. C. van Lochem, Gedipl. Gezaghebber B.B. geplaatst te Sibolga.

J. A. M. Plasmans, Controleur B.B., van: Idi naar: Kota-Radja.

S. Sprée, Gep. Majoor Mil. Adm., van: Banjoemas naar: Magelang.

G. N. Verhoeckx, Sergeant 1e klasse, van: Djokdjakarta naar: Ternate.

H. L. Wajon, Verificateur In- en Uitvoerrechten, thans te Makasser.

Ds. G. C. A. A. van den Wijngaard, Predikant, van: Koepang naar: Makasser.

Vereeniging „OOST en WEST"

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebi personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlich zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 507 52. Dit „T biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederlan toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aan te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerl 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. In bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetr willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenh verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmiddag 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede d
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEME[R]
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkrin Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijke[n] Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw he
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw he
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-I.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Sarikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiïng in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-I[ndië].
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostku[st].